

Ekonomik Büyüme

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

EKONOMİK GÖRÜNÜM

Ocak 2022

Son Güncelleme Tarihi: 04.02.2022

Temel Ekonomik Göstergeler

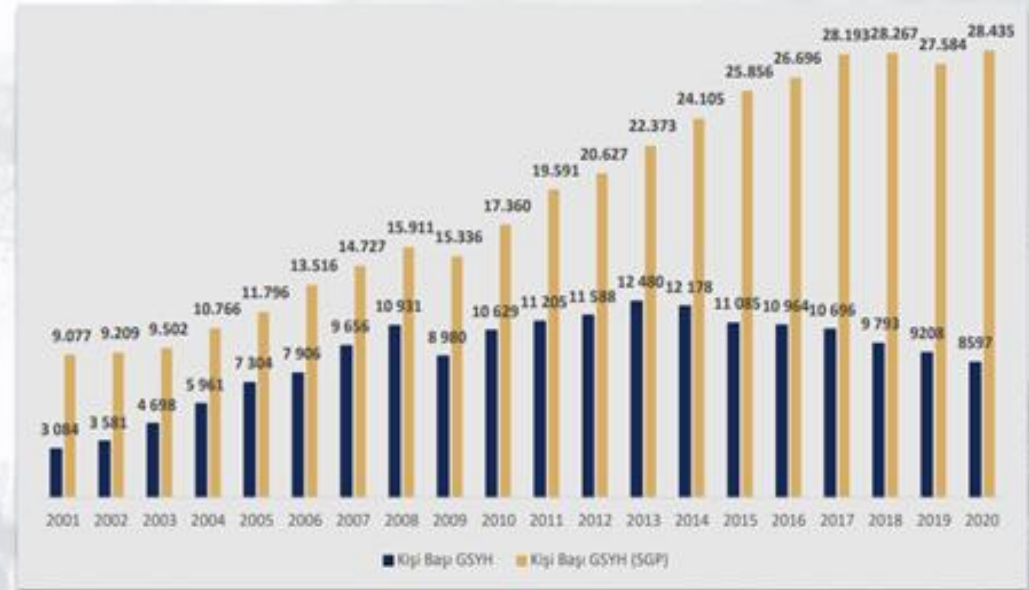
	2000	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
GSYH ARTIŞI, 2009 Fiyatlarıyla, %	6,9	8,4	6,1	3,3	7,5	3,0	0,9	1,8
GSYH, Cari Fiyatlarla, Milyar TL	171	1.168	2.351	2.627	3.134	3.759	4.318	5.047
GSYH, Cari Fiyatlarla, Milyar \$	273	777,5	867	869	859	797	760,4	716,9
NÜFUS, Bin Kişi	64.729	73.723	78.741	79.815	80.810	82.003	83.155	83.614
KİŞİ BAŞINA GSYH, Cari Fiyatlarla, \$	4.249	10.629	11.085	10.964	10.696	9.793	9.208	8.597
İHRACAT (GTS, F.O.B.), Milyon \$	-	-	151,0	149,2	164,5	177,2	180,8	169,6
İHRACAT(GTS)/GSYH,%	-	-	17,4	17,2	19,2	22,2	23,8	23,7
İTHALAT (GTS, C.I.F.), Milyon \$	-	-	213,6	202,2	238,7	231,2	210,3	219,5
İTHALAT(GTS)/GSYH, %	-	-	24,6	23,3	27,8	29,0	27,6	30,6
İHRACATIN İTHALATI KARŞILAMA ORANI (% GTS)	-	-	70,7	73,8	68,9	76,6	86,0	77,3
SEYAHAT GELİRLERİ, Milyar \$	7,6	22,6	26,6	18,7	22,5	25,2	29,8	10,2
DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR (GİRİŞ), Milyar \$	1,0	9,1	19,3	13,8	11,0	12,8	9,3	7,6
CARI İŞLEMLER DENGESİ/GSYH, %	-3,6	-5,7	-3,2	-3,1	-4,8	-2,7	0,7	-5,0
İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI, %	-	46,5	51,3	52,0	52,8	53,2	53,0	49,3
İŞSİZLİK ORANI, %	-	11,1	10,3	10,9	10,9	11,0	13,7	13,2
İSTİHDAM ORANI, %	-	41,3	46,0	46,3	47,1	47,4	45,7	42,8
TÜFE, (On iki aylık ortalamalara göre değişim) (%)	-	8,6	7,7	7,8	11,1	16,3	15,2	12,28

Kaynak: TÜİK, TCMB

- Kişi başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH), 2020 yılında, 2002 yılına göre yaklaşık 2,5 katına çıkarak 3.608 dolardan 8.597 dolara yükselmiştir.
- Satın Alma Gücü Paritesi (SGP) geçici verilere göre, 2020'de kişi başı GSYH, 28.435 dolar olmuştur.

Kişi Başına Düşen GSYH, ABD Doları

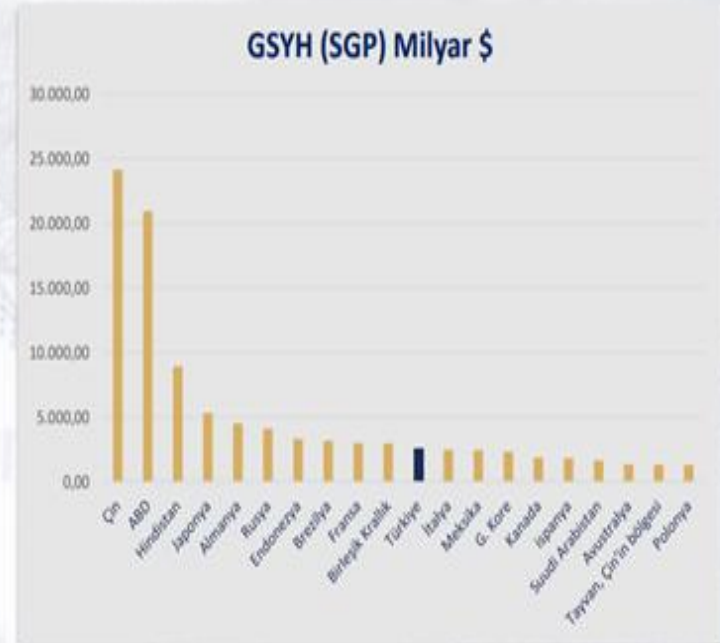
Kaynak: TÜİK

Dünya'nın En Büyük 20 Ekonomisi (Cari ve Satın Alma Gücü Paritesine (SGP) Göre GSYH)

Kaynak: IMF

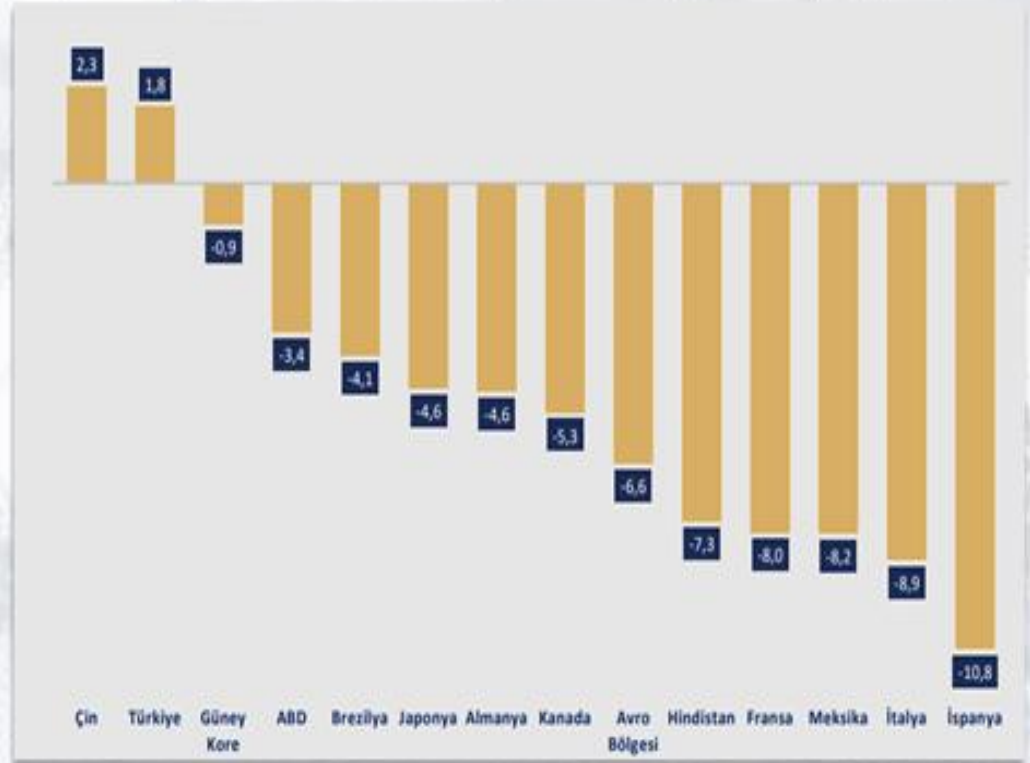
Kaynak: IMF

- 2020 yılı itibarıyla satın alma gücü paritesine (SGP) göre GSYH sıralamasında Türkiye, Dünya'nın 11., Avrupa'nın 4. büyük ekonomisidir.

- Türkiye ekonomisi 2020 yılında %1,8 oranında büyümüştür.

Başlıca Bölgeler ve Ülkeler İtibarıyla GSYH Değişimleri (%) (2020)

Kaynak: IMF, Eurostat

- Türkiye ekonomisi 2021 yılının üçüncü çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre %7,4 oranında büyümüştür.
- 2003-2020 döneminde ise Türkiye ekonomisinde yıllık ortalama %5,2 oranında büyüme kaydedilmiştir.

Dönemler İtibarıyla GSYH Büyüme Oranları (%)

Yıllık Artışlar

Kaynak: TÜİK

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

- 2021 yılı Aralık ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre, TÜFE'de %36,08 oranında, Yİ-ÜFE'de ise %79,89 oranında artış gerçekleşmiştir.

Enflasyondaki Gelişmeler*

Kaynak: TÜİK

*Endeks (2003=100)

- 2021 yılı Kasım ayında cari işlemler açığı, bir önceki yılın Kasım ayına göre %66,3 oranında azalarak 2.681 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Böylelikle on iki aylık cari işlemler açığı 14.256 milyon ABD doları olmuştur.

Ödemeler Dengesi

Milyon Dolar	Kasım			Ocak-Kasım		
	2020	2021	Değişim (%)	2020	2021	Değişim (%)
I- CARİ İŞLEMLER HESABI	-3547	-2.681	-24,4	-32.096	-10.816	-66,3
A. DIŞ TİCARET DENGESİ	-3860	-3.475	-10,0	-34.499	-23.976	-30,5
B. HİZMETLER DENGESİ	1.122	1916	70,8	10.950	23.439	114,1
C. BİRİNCİL GELİR DENGESİ	-981	-986	0,5	-8.762	-11.109	26,8
D. İKİNCİL GELİR DENGESİ	172	-136	-179,1	215	830	286,0
II- SERMAYE HESABI	-3	-2	-33,3	-29	-65	124,1
III- FİNANS HESAPLARI	1.020	1.779	74,4	-36.734	8.813	-124,0
Doğrudan Yatırımlar	-287	-359	25,1	-3.475	-6.282	80,8
Net Varlık Edinimi	378	543	43,7	2.735	5.328	94,8
Net Yükümlülük Oluşumu	665	902	35,6	6.210	11.610	87,0
Sermaye	257	351	36,6	3.379	6.572	94,5
Yatırım	269	405	50,6	4.749	6.764	42,4
Tasfiye	12	54	350,0	1.370	192	-86,0
Diğer Sermaye (Net)	-21	-18	-14,3	-653	-119	-81,8
Gayrimenkul (Net)	429	569	32,6	3.484	5.157	48,0
Portföy Yatırımları	-1.424	1.446	-201,5	12.827	-2.771	-121,6
Diğer Yatırımlar	2.876	-2.139	-174,4	-7.490	-19.245	156,9
Rezerv Varlıkları	-145	2.831	-2.052,4	-38.596	37.111	-196,2
IV- NET HATA NOKSAN	4.570	4.462	-2,4	-4.609	19.694	-527,3

Kaynak: TCMB

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

B-MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

2022-2024 Orta Vadeli Program Hedefleri

	2020	2021 (GT)	2022 (P)	2023 (P)	2024 (P)
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	5.047	6.648	7.880	9.041	10.287
Kişi Başı Milli Gelir (\$)	8.597	9.489	9.947	10.703	11.465
GSYH Reel Büyümesi (%)	1,8	9,0	5,0	5,5	5,5
İşsizlik Oranı (%)	13,2	12,6	12,0	11,4	10,9
Seyahat Gelirleri (Milyar \$)	10,2	17,0	25,0	30,0	33,0
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-37,3	-21,0	-18,6	-13,5	-10,0
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-5,2	-2,6	-2,2	-1,5	-1,0

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

GT: Gerçekleşme Tahmini, P: Program

- 2022-2024 dönemini kapsayan Orta Vadeli Programda aşılama faaliyetlerinin hız kazanması ve sosyal hayat üzerindeki kısıtlamaların azaltılmasıyla salgın sonrası toparlanma sürecinde büyüme potansiyelinin artırılması, yüksek katma değerli üretimi önceleyen Türkiye ekonomisi için; nitelikli istihdam oluşturan, enflasyon ve cari açık yaratmayan, ağırlıklı olarak yurtiçi tasarruflar ve doğrudan yabancı yatırımlarla finanse edilen, verimli alanlara yönlendirilmiş yatırımlara ve ihracata dayalı, yeşil dönüşümü dikkate alan dengeli, istikrarlı ve kapsayıcı bir büyüme yapısının tesis edilmesi temel amaç olarak belirlenmiştir.

22/6

Mal Ticareti Hedefleri (OVP)

	2020	2021 (GT)	2022 (P)	2023 (P)	2024 (P)
İhracat (Milyar \$) (GTS)	169,6	211,0	230,9	242,0	255,0
İthalat (Milyar \$) (GTS)	219,5	258,0	282,7	294,0	309,0
Dış Ticaret Dengesi (GTS, Milyar Dolar)	-49,9	-47,0	-51,8	-52,0	-54,0
Dış Ticaret Hacmi (GTS)/GSYH (%)	54,3	58,6	60,4	58,0	56,3
İhracat/İthalat (%)	77,3	81,8	81,7	82,3	82,5

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

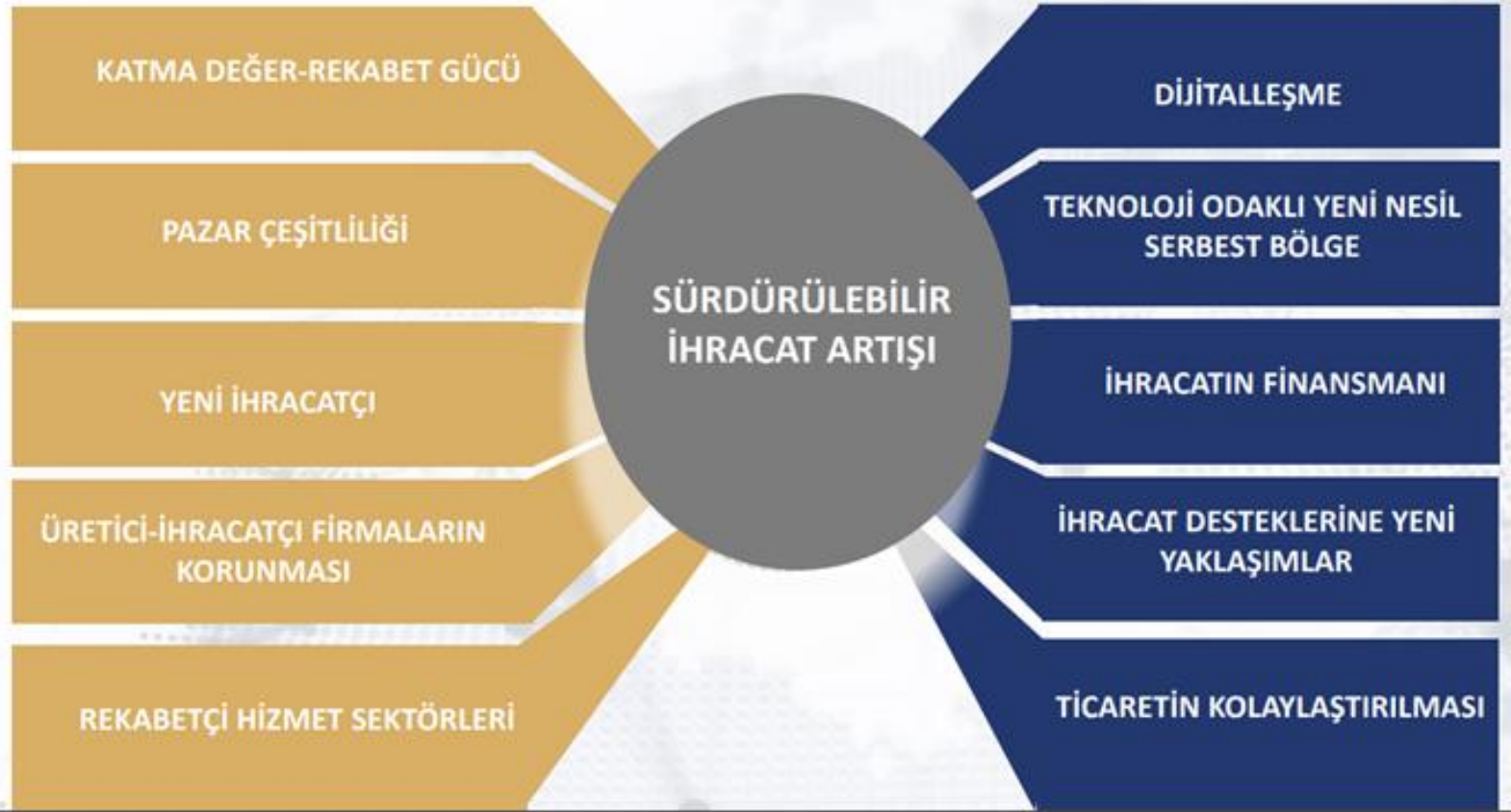
GT: Gerçekleşme Tahmini

P: Program

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

İhracat Ana Planı Hedefleri

İhracat Ana Planı Politika Araçları

Dijitalleşme ve Ticaret Kolaylıkları	Ticaret Diplomasisi ve Yeni İhracatçılar	Teknoloji Odaklı Yeni Nesil Serbest Bölgeler	İhracatın Finansmanı (Eximbank Ürünleri)
➤ Dijital Gümrükler ➤ İhracatçılar İçin Kullanıcı Dostu Dijital Uygulamalar ➤ Ticaret Diplomasisi Araçları ➤ Ticaret Politikası Önlemleri	➤ Ticaret Müşavirleri Ağı ➤ Türkiye Kadın Girişimci Ağı ➤ Melek Yatırımcı Ağı ➤ Dış Ticaret Alanında Mesleki Eğitim	➤ Finansman Desteği ➤ Enerji Desteği ➤ Kira Desteği ➤ İstihdam Desteği	➤ Uzun Vadeli Finansman ➤ Kur riskine karşı yeni ürünler ➤ Kadın ve Genç Girişimcilere Özel Kredi Programı ➤ Mevsimsel Kredi Destek Programı

Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri

Bazı Ülke-Ülke Gruplarına İlişkin Büyüme Tahminleri (%)									
		Dünya	Avro Bölgesi	ABD	Brezilya	Rusya	Hindistan	ÇHC	Japonya
IMF	2020	-3,1	-6,4	-3,4	-3,9	-2,7	-7,3	2,3	-4,5
	2021	5,9	5,2	5,6	4,7	4,5	9,0	8,1	1,6
	2022	4,4	3,9	4,0	0,3	2,8	9,0	4,8	3,3
OECD	2020	-3,4	-6,5	-3,4	-4,4	-3,0	-7,3	2,3	-4,6
	2021	5,6	5,2	5,6	5,0	4,3	9,4	8,1	1,8
	2022	4,5	4,3	3,7	1,4	2,7	8,1	5,1	3,4
Dünya Bankası	2019	2,6	1,6	2,3	1,2	2,0	4,0	6,0	-0,2
	2020	-3,4	-6,4	-3,4	-3,9	-3,0	-7,3	2,2	-4,5
	2021	5,5	5,2	5,6	4,9	4,3	8,3	8,0	1,7

Kaynak:

IMF 2022 Ocak ayı Görünüm Raporu

OECD 2021 Aralık ayı Görünüm Raporu

Dünya Bankası 2022 Ocak ayı Görünüm Raporu

Dünya Ticaretine İlişkin Tahminler

DTÖ Küresel Mal Ticareti Büyüme Tahminleri (%)

	2021	2022
Dünya Mal Ticaret Hacmi	10,8	4,7
<i>İhracat Artışı</i>		
Kuzey Amerika	8,7	6,9
Güney Amerika	7,2	2,0
Avrupa	9,7	5,6
Asya	14,4	2,3
<i>İthalat Artışı</i>		
Kuzey Amerika	12,6	4,5
Güney Amerika	19,9	2,1
Avrupa	9,1	6,8
Asya	10,7	2,9

Kaynak: IMF (Ocak 2022), DTÖ (Ekim 2021)

IMF Küresel Mal ve Hizmet Ticareti Büyüme Tahminleri (%)

Reel Değişim (%)	2021	2022
Küresel Ticaret Hacmi	9,3	6,0
İhracat Hacmi		
-Gelişmiş Ülkeler	8,3	6,2
-Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ülkeler	11,1	5,7

27/63

En Son Haber: Son Dakika Haber! x PowerPoint Sunusu x

ticaret.gov.tr/data/5e18288613b8761dcd355ce/Ekonomik%20Görünüm%20Ocak%202022.pdf

Kur'an Öğreniyoru... ÖSYM gis gis aöf gis ata En Son Haber TRÜ BMYO ÜBYS E-Ders NTV HABER - Habe... gumruk.com.tr - An... 61 Haber61.Net hotmail 01-KURAN HARFLE... kuran öğreniyorum...

PowerPoint Sunusu 29 / 63 125%

 T.C. TİCARET BAKANLIĞI

1) MAL TİCARETİ

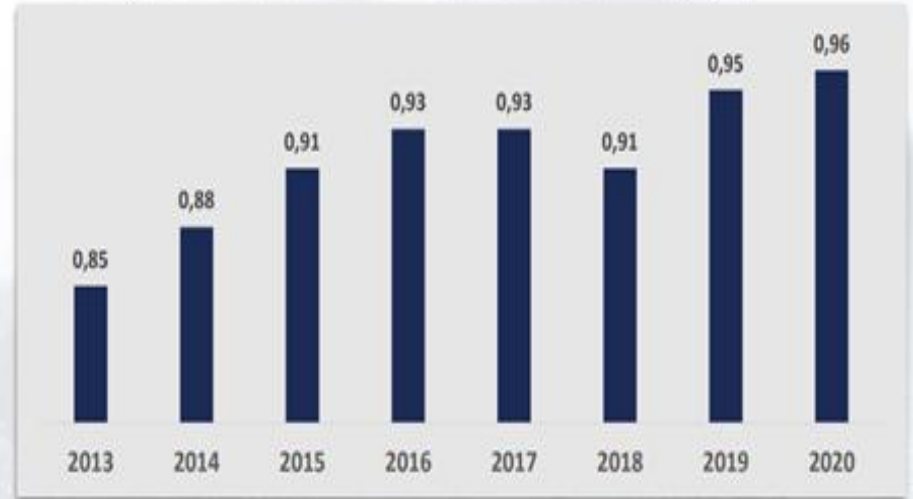
Ekonomik Görünü... pdf

Tümünü göster

Meslek Yüksekok... PowerPoint Sunu... 14. BÖLÜM EKON... Belge2 - Word

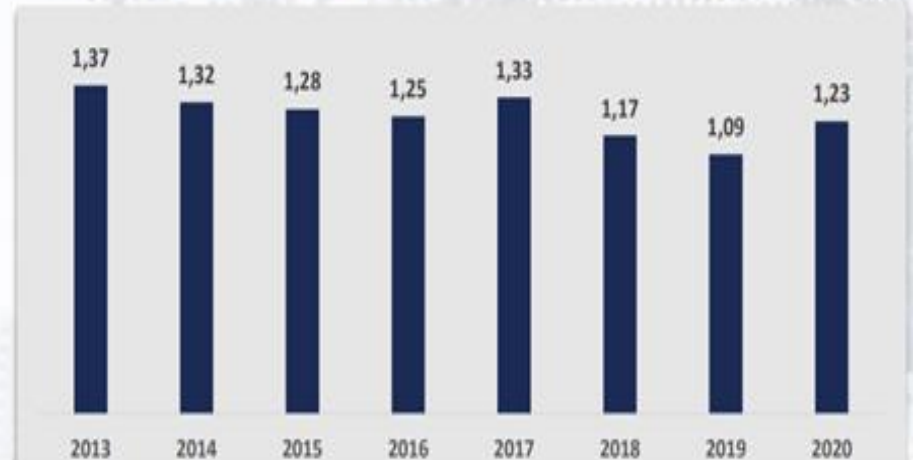
TR 11:26 23.05.2022

Türkiye'nin Küresel Mal İhracatındaki Payı (%)

Kaynak: DTÖ

Türkiye'nin Küresel Mal İthalatındaki Payı (%)

➤ Türkiye'nin dünya mal ihracatındaki payı 2020 yılında %0,96 düzeyindedir.

➤ Türkiye'nin dünya mal ithalatındaki payı 2020 yılında %1,23 düzeyindedir.

Dış Ticaretin Gelişimi

- 2021 yılı Aralık ayında ihracat %24,9 artışla 22,3 milyar dolar, ithalat ise %29,9 artış ile 29,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

(Bin \$)	2019	2020	Değişim (%) 2019/2020	2020 - ARALIK	2021 - ARALIK	Değişim (%) 2020/2021
İhracat	180.832.722	169.637.755	-6,2	17.837.135	22.277.985	24,9
Enerji İhracatı*	8.447.379	4.715.214	-44,2	490.675	960.542	95,8
Altın İhracatı	2.000.620	2.779.978	39,0	221.227	392.550	77,4
İthalat	210.345.203	219.516.807	4,4	22.386.791	29.069.501	29,9
Enerji İthalatı*	41.731.207	28.925.037	-30,7	2.754.004	7.173.698	160,5
Altın İthalatı	11.268.688	25.183.792	123,5	2.098.041	300.285	-85,7
Dış Ticaret Hacmi	391.177.924	389.154.562	-0,5	40.223.925	51.347.486	27,7
Dış Ticaret Dengesi	-29.512.481	-49.879.052	69,0	-4.549.656	-6.791.516	49,3
Enerji Dışı Denge	3.771.347	-25.669.229	-780,6	-2.286.327	-578.361	-74,7
İhracat / İthalat (%)	86	77	-10,1	80	77	-3,8

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

* Enerji, 27. fasıla karşılık gelmektedir.

Başlıca İhraç Ürünleri (GTS)

FASIL	İHRACAT (MİLYON DOLAR)	Ocak		
	FASIL ADI	2021	2022	% Değişim
87	Motorlu kara taşıtları	1.921,7	1.945,4	1,2
84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler	1.503,7	1.540,7	2,5
72	Demir ve çelik	767,8	1.211,5	57,8
85	Elektrikli makina ve cihazlar	763,7	884,5	15,8
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	758,2	815,7	7,6
39	Plastikler ve Mamulleri	601,3	812,5	35,1
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar	505,4	751,9	48,8
71	Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar	876,0	706,7	-19,3
73	Demir veya çelikten eşya	501,6	687,4	37,0
62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	585,8	600,5	2,5

Kaynak: TÜİK

Başlıca İthal Ürünleri (GTS)

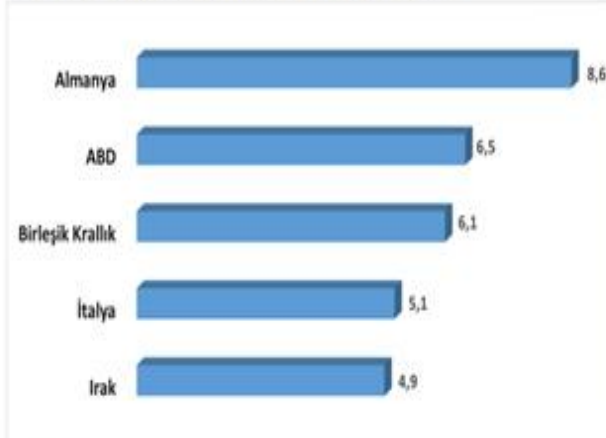
FASIL	İTHALAT (MİLYON DOLAR)	Ocak		
		2021	2022	% Değişim
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar	2.625,1	8.959,3	241,3
72	Demir ve Çelik	1.661,9	2.697,3	62,3
84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler	2.058,2	2.440,9	18,6
39	Plastikler ve mamulleri	1.124,5	1.660,8	47,7
85	Elektrikli Makine ve Cihazlar	1.521,4	1.492,7	-1,9
87	Motorlu kara taşıtları	1.154,7	1.017,8	-11,9
29	Organik kimyasal ürünler	561,8	962,8	71,4
71	Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşlar	1.501,9	743,7	-50,5
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	297,4	651,7	119,1
10	Hububat	290,2	484,5	67,0

Kaynak: TÜİK

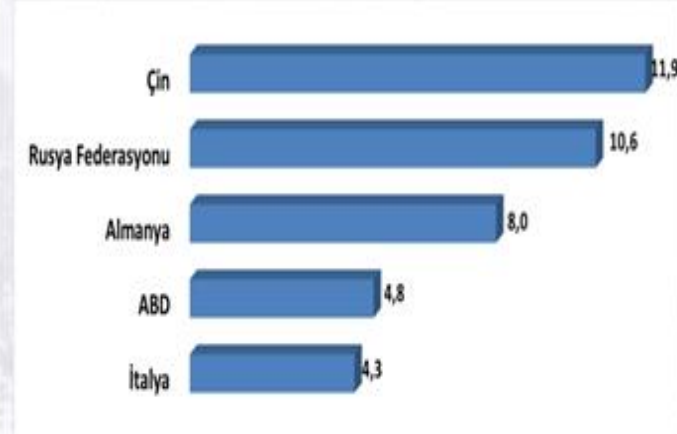

İhracat ve İthalatta İlk Beş Ülke (GTS)

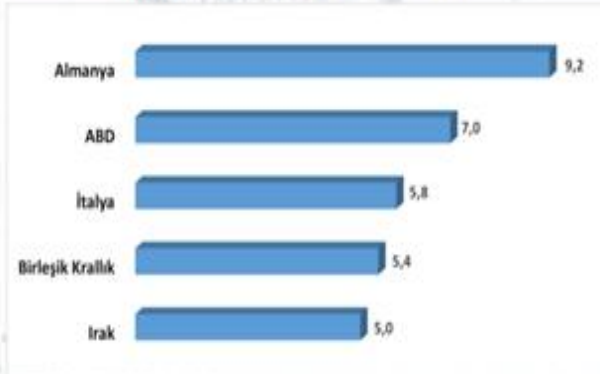
2021 yılı İhracatımızda İlk 5 Ülke (% Pay)

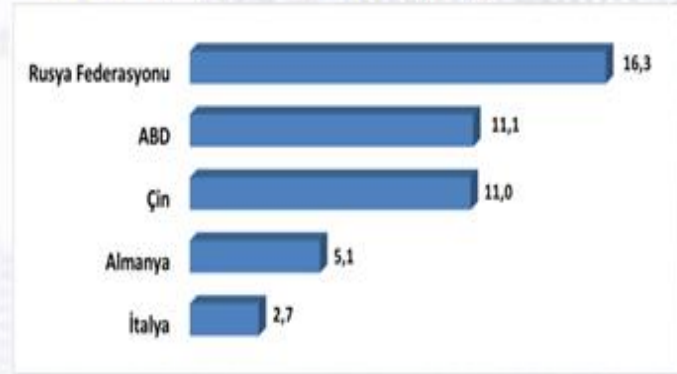
2021 yılı İthalatımızda İlk 5 Ülke (% Pay)

2022 Ocak Ayı İhracatımızda İlk 5 Ülke (% Pay)

2022 Ocak Ayı İthalatımızda İlk 5 Ülke (% Pay)

Kaynak: TÜİK, Ticaret Bakanlığı

İhracatın Bölgesel Dağılımı

Milyon Dolar	OCAK			
	2021	2022	% Pay	% Değişim
A- AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (27)	6.444,5	7.325,5	41,6	13,7
B- DİĞER ÜLKELER	8.556,7	10.267,6	58,4	20,0
1- DİĞER AVRUPA	1.881,8	2.231,7	12,7	18,6
2- AFRİKA	1.299,4	1.930,6	11,0	48,6
Kuzey Afrika	792,5	1.192,9	6,8	50,5
Diğer Afrika	506,9	737,7	4,2	45,5
3- AMERİKA	1.353,6	1.791,1	10,2	32,3
Kuzey Amerika	1.007,5	1.360,0	7,7	35,0
Orta Amerika ve Karayip	139,7	180,5	1,0	29,2
Güney Amerika	206,4	250,6	1,4	21,4
4- ASYA	3.896,7	4.191,7	23,8	7,6
Yakın ve Ortadoğu	2.788,2	2.994,7	17,0	7,4
Diğer Asya	1.108,5	1.197,0	6,8	8,0
5- AVUSTRALYA VE YENİ ZELANDA	88,0	85,9	0,5	-2,4
6- DİĞER ÜLKE ve BÖLGELER	37,1	36,8	0,2	-0,8
GENEL TOPLAM	15.001,2	17.593,1	100	17,3

Kaynak: TÜİK

İthalatın Bölgesel Dağılımı

Milyon Dolar	OCAK			
	2021	2022	% Pay	% Değişim
A- AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (27)	5.746,2	6.316,4	22,5	9,9
B- DİĞER ÜLKELER	12.319,1	21.715,3	77,5	76,3
1- DİĞER AVRUPA	3.052,2	6.149,9	21,9	101,5
2- AFRİKA	479,2	1.884,5	6,7	293,3
Kuzey Afrika	322,4	1.096,4	3,9	240,0
Diğer Afrika	156,8	788,1	2,8	402,5
3- AMERİKA	1.290,1	4.039,8	14,4	213,1
Kuzey Amerika	795,4	3.206,1	11,4	303,1
Orta Amerika ve Karayip	66,2	229,8	0,8	247,2
Güney Amerika	428,5	603,9	2,2	40,9
4- ASYA	6.240,8	9.497,6	33,9	52,2
Yakın ve Ortadoğu	1.777,1	2.802,9	10,0	57,7
Diğer Asya	4.463,7	6.694,7	23,9	50,0
5- AVUSTRALYA VE YENİ ZELANDA	46,2	142,8	0,5	208,8
6- DİĞER ÜLKE ve BÖLGELER	1.210,4	0,1	0,0	-99,9
GENEL TOPLAM	18.065,3	28.031,7	100	55,2

Kaynak: TÜİK

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

2) HİZMETLER TİCARETİ

Hizmetler Sektörüne İlişkin Hedefler

2023 Hedeflerimiz kapsamında hizmetler sektöründe;

- Ülkemizin dünya hizmet ticaretinden aldığı payın artırılması
- Hizmetler sektörü toplam ihracatının 150 milyar dolara çıkarılması
- Sağlık turizminde 20 Milyar Dolar, film-dizi sektöründe 1 Milyar Dolar, eğitim sektöründe 2 Milyar Dolar, bilişim sektöründe ise 10 Milyar Dolar tutarında ihracat rakamına ulaşılması

2015/8 sayılı Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretinin Desteklenmesi Hakkında Karar ile desteklenen sektörler;

- Sağlık Turizmi, Bilişim, Eğitim, Film ve Yönetim Danışmanlığı

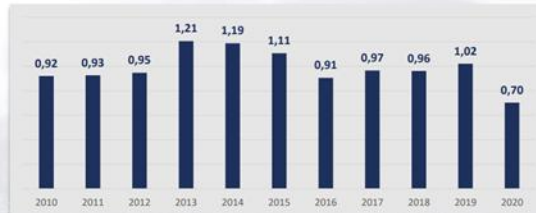
2015/8 sayılı Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretinin Desteklenmesi Hakkında Karar ile sağlanan destekler;

- Ürün-hizmet tescil desteği
- Marka yurtdışı tescil ve korunma desteği
- Rapor ve Yurtdışı Şirket Alımına Yönelik Danışmanlık desteği
- Belgelendirme desteği
- Reklam, tanıtım ve pazarlama desteği
- Danışmanlık desteği
- Acenta komisyon desteği
- Tercümanlık desteği
- Hasta yol desteği
- Bilgisayar oyunu-mobil uygulama pazara giriş desteği
- Film reklam desteği/film yurtdışı pazarlama desteği

➤ Türkiye'nin 2020 yılı küresel hizmet ihracatındaki payı %0,7 düzeyindedir.

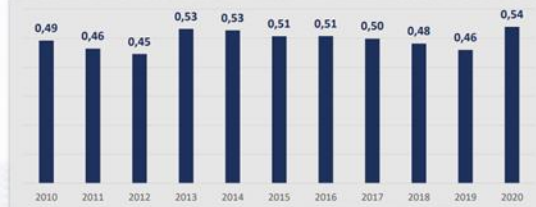
➤ Türkiye'nin 2020 yılı küresel hizmet ithalatındaki payı %0,54 düzeyindedir.

Türkiye'nin Küresel Hizmet İhracatındaki Payı (%)

Kaynak: DTÖ

Türkiye'nin Küresel Hizmet İthalatındaki Payı (%)

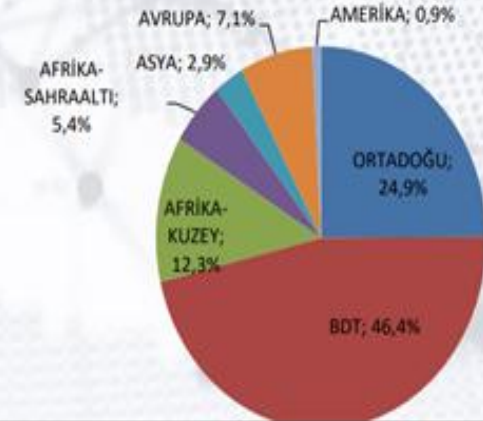
Yurt Dışında Müteahhitlik Hizmetleri

Yıl	Proje Sayısı	Ülke Sayısı	Proje Bedeli (\$)	Kümülatif Proje Bedeli (\$)	Ort. Proje Bedeli (\$)
1971-2002	2426	48	49.750.177.407	49.750.177.407	20.507.081
2003	339	35	6.397.601.656	56.147.779.063	18.871.981
2004	477	36	8.630.027.566	64.777.806.629	18.092.301
2005	451	33	12.914.620.409	77.692.427.039	28.635.522
2006	577	35	22.410.201.125	100.102.628.163	38.839.170
2007	617	45	25.822.087.367	125.924.715.530	41.851.033
2008	667	39	24.685.207.075	150.609.922.606	37.009.306
2009	508	45	20.210.153.992	170.820.076.598	39.783.768
2010	633	50	23.759.136.157	194.579.212.754	37.534.180
2011	561	51	24.432.626.988	219.011.839.742	43.551.920
2012	549	49	31.649.824.190	250.661.663.932	57.649.953
2013	438	50	31.254.058.477	281.915.722.409	71.356.298
2014	360	54	26.650.861.975	308.566.584.384	74.030.172
2015	287	57	23.885.307.446	332.451.891.830	83.224.068
2016	221	56	14.958.398.086	347.410.289.916	67.685.059
2017	332	52	17.384.703.669	364.794.993.585	52.363.565
2018	378	53	22.813.446.170	387.608.439.755	60.353.032
2019	532	45	19.356.701.707	406.965.141.462	36.384.778
2020	356	36	15.238.764.279	422.203.905.740	42.805.518
2021	384	40	29.328.771.697	451.532.677.438	76.377.010

- Dünyanın en büyük 250 müteahhitlik şirketi listesinde 2020 yılında 40 Türk firması vardır.
- Türkiye, bu bakımdan Çin ve ABD'den sonra 3. sırada yer almaktadır.

Sektörün ekonomiye katkıları: Döviz girdisi, ihracata katkı, istihdama katkı, teknoloji transferi, makina parkına etki, dışa açılma sürecine etki.

Müteahhitlik Hizmetlerinin Ülke Gruplarına Göre Dağılımı
(2021 yılı itibarıyla)

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

E-SERBEST BÖLGELER

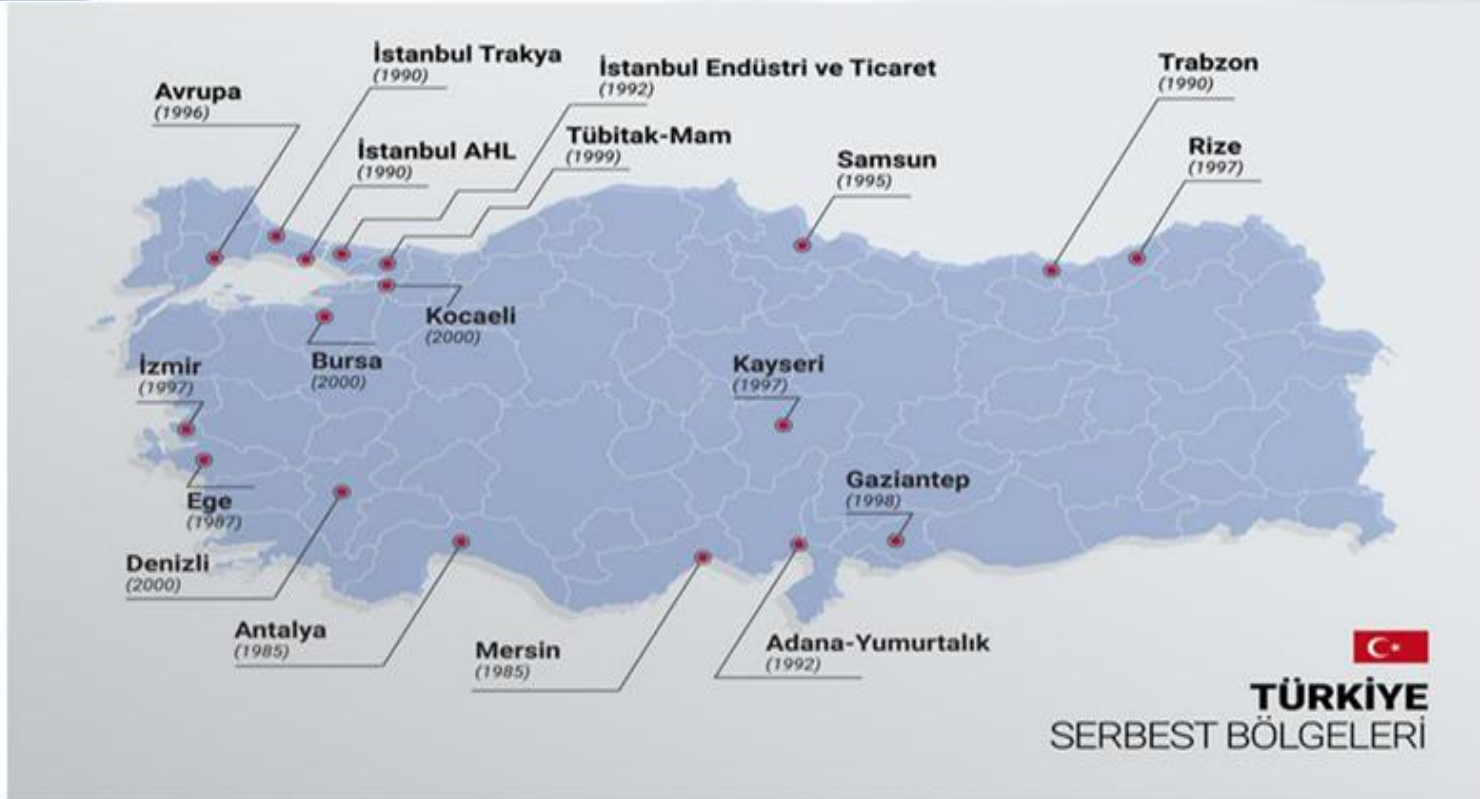
Serbest Bölgelerin Sağladığı Avantajlar

- Üretici Kullanıcılar için Vergi Avantajlarından Yararlanma İmkânı
- Orta ve Uzun Vadede Geleceği Planlayabilme İmkânı
- Kâr Transferi İmkânı
- Ticaret Kolaylığı İmkânı
- Gümrük Vergisi Prosedüründen Arındırılmış Ticari Faaliyet İmkânı
- AB ve Gümrük Birliği Kriterlerinin Gerektirdiği Serbest Dolaşım Belgelerinin Temini İmkânı
- Eşitlik Prensibi
- Zaman Kısıtlaması Bulunmaması
- Pazar İhtiyaçlarına ve Şartlarına Göre Serbestçe Belirlenecek Ticari Faaliyet İmkânı
- Gerçekçi Bir Enflasyon Muhasebesi İmkânı
- Yerli ve Yabancı Tüm Pazarlara Erişim İmkânı
- Azaltılmış Bürokratik Prosedür ve Dinamik İşletme Yönetimi
- Stratejik Avantaj
- Her Türü Ticari ve Sınai Faaliyete Uygun ve Ucuz Altyapı İmkânı
- Tedarik Zinciri İmkânlarından Yararlanma Kolaylığı

T.C. TİCARET
BAKANLIĞI

Serbest Bölgeler

➤ 18 Serbest Bölgede 2021 yılı Aralık ayı itibarıyla 85.248 kişilik istihdam sağlanmıştır.

İhtisas Serbest Bölgeleri

- Ülkemizin Ar-Ge, katma değer ve yüksek teknoloji içerikli mal ve hizmet ihracatı payının artırılması amacıyla Bakanlığımızca İhtisas Serbest Bölgeleri projesi hayata geçirilmiştir.
- Bu kapsamda, 20/02/2020 tarihinde **İstanbul İhtisas Serbest Bölgesi** ilan edilmiştir.
- İhtisas Serbest Bölgelerinde 2635 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile **yazılım ve bilişim** sektöründe olgunlaşmış ve ihracata yönelmek isteyen Ar-Ge yoğun, yüksek katma değerli, inovasyon ve teknoloji odaklı yatırımlara daha geniş imkânlar ile **istihdam ve kira** destekleri sağlanmaktadır.
- Bu bölgelerde yazılım ve bilişim sektörlerinde yapılacak yatırımlar **öncelikli yatırım konuları** arasına alınmış ve **5. bölge** yatırım teşviklerinden yararlanmaları sağlanmıştır.
- Önümüzdeki dönemde de katma değerli ve yüksek teknoloji içeren farklı sektörlerde **yeni İhtisas Serbest Bölgeleri'nin** hayata geçirilmesi çalışmalarına devam edilmektedir.

Serbest Bölgelerin Ticaret Hareketleri (Milyon ABD Doları)

Milyon Dolar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Yurtiçinden Bölgelere	2,887	2,732	2,205	2,125	2,376	2,563	2,665	2,574	3,466
Bölgelerden Yurtdışına	7,701	7,958	7,494	7,041	7,525	8,147	7,978	7,727	9,755
Yurtdışından Bölgelere	7,490	7,059	6,550	5,868	6,404	6,453	5,633	7,028	7,073
Bölgelerden Yurtiçine	5,162	4,683	4,012	3,999	4,073	3,766	3,379	4,729	4,325
TOPLAM TİCARET HACMI	23,240	22,432	20,261	19,033	20,378	20,929	19,656	22,058	24,618

Kaynak: Serbest Bölgeler, Yurt Dışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü

➤ 2021 yılında serbest bölgelerde gerçekleştirilen toplam ticaret hacmi 24,6 milyar dolar olmuştur.

F- İKİLİ, BÖLGESEL, ÇOKLU VE ÇOK TARAFLI TİCARET

58/63

Ticari İlişkiler

➤ İkili Ticari İlişkiler

Avrupa, Asya-Pasifik, Avrasya, Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Sahra Altı Afrika, Amerika

➤ Bölgesel Ticari İlişkiler

AB, EİT, D8, KEİ, İİT, İSEDAK

➤ Çok Taraflı Ticari İlişkiler

DTÖ, G20

Serbest Ticaret Anlaşmamız Olan Ülkeler

1. EFTA (Norveç, İsviçre, İzlanda, Liechtenstein) (1992)
2. İsrail (1997)
3. Makedonya (2000)
4. Bosna Hersek (2003)
5. Filistin (2005)
6. Tunus (2005)
7. Fas (2006)
8. Mısır (2007)

9. Arnavutluk (2008)
10. Gürcistan (2008)
11. Karadağ (2010)
12. Sırbistan (2010)
13. Şili (2011)
14. Güney Kore (2013)
15. Mauritius (2013)
16. Malezya (2015)
17. Moldova (2016)

18. Faroe Adaları (2017)
19. Singapur (2017)
20. Kosova (2019)
21. Venezuela (2020)
22. Birleşik Krallık (2021)
23. Katar *
24. Lübnan*
25. Sudan*

(*) İç onay sürecinde

**T.C. TİCARET
BAKANLIĞI**

kısaltmalar

- GÜ: Gelişmiş ülke
- AGÜ: Az Gelişmiş Ülke
- GYÜ: Gelişme Yolundaki Ülke
- AG: Az gelişmiş

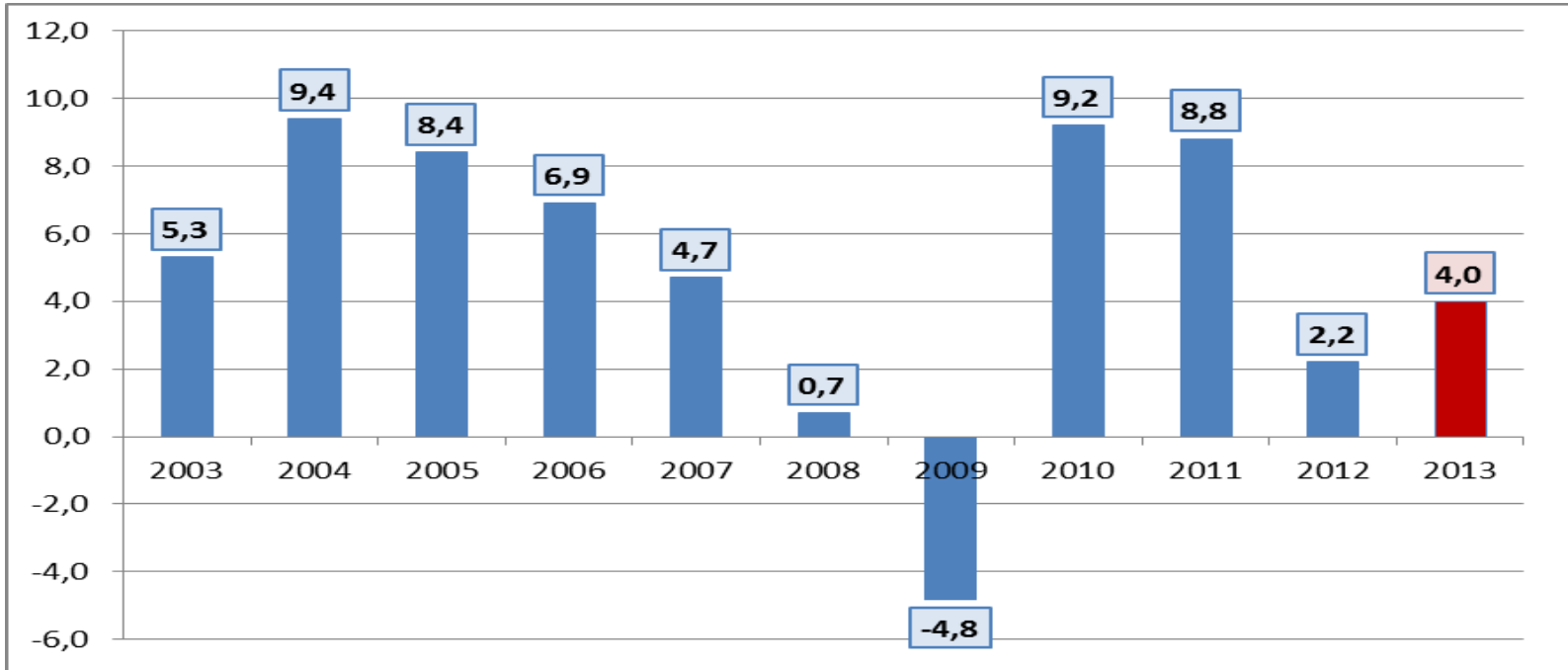
	2013*	2014	2015	2016
GSYH (Milyar \$, Cari Fiyatlarla)	820	867	928	996
Kişi Başı Milli Gelir (GSYH, \$)	10.782	11.277	11.927	12.670
GSYH Büyümesi (1)	4,0	4,0	5,0	5,0
İşsizlik Oranı (%)	9,7	9,4	9,2	8,9
Turizm Gelirleri (Milyar \$)	32,8	31,0	32,0	34,5
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-65,0	-55,5	-55,0	-55,0
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-7,9	-6,4	-5,9	-5,5

*Gerçekleşme

2014-2016 Orta Vadeli Program, Kalkınma Bakanlığı – 08/10/2013)

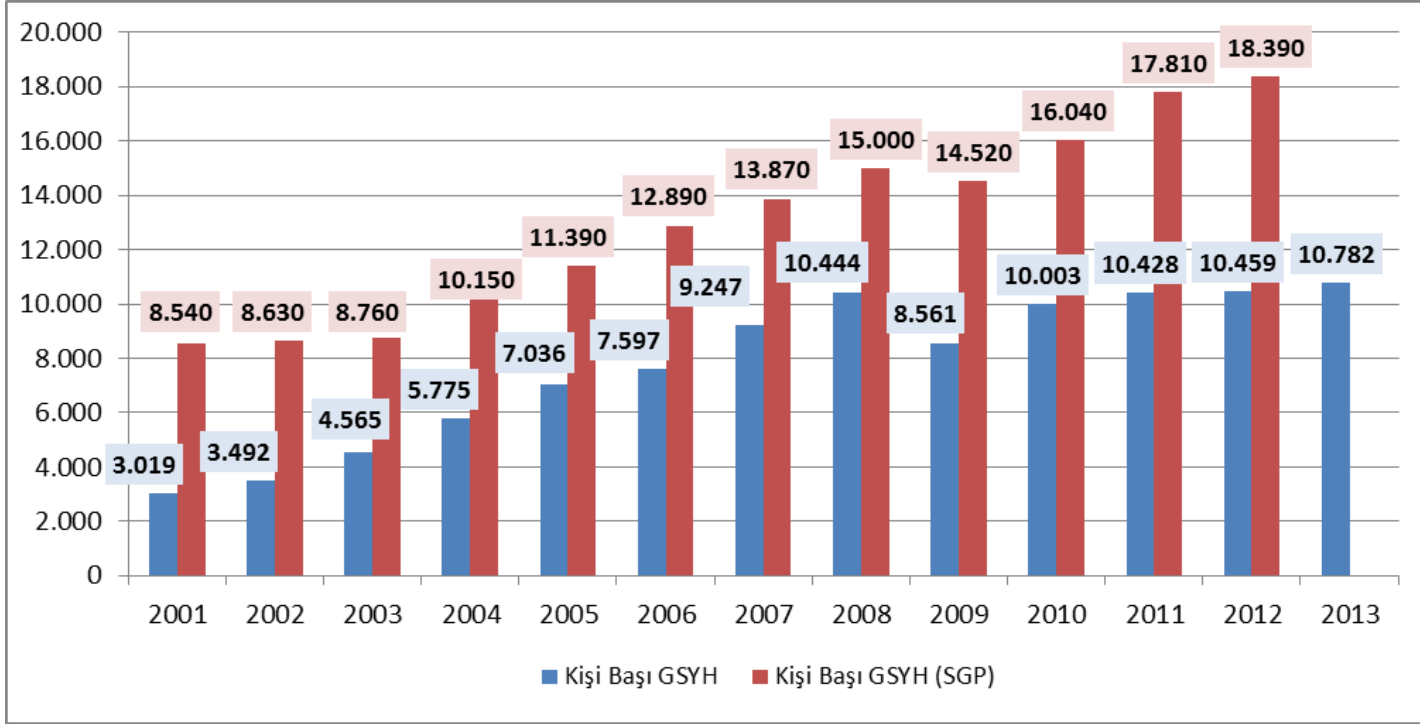
(1) Sabit fiyatlarla yüzde değişimi göstermektedir.

- **2014-2016 dönemini kapsayan Orta Vadeli Programın temel amacı; potansiyel büyüme hızına ulaşmak, cari işlemler açığını daha da azaltmak, enflasyonu düşürmek, kamu mali dengelerini iyileştirmek ve böylece makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirmektir.**

Kaynak: TÜİK

- Türkiye, küresel ekonomik krizden en hızlı çıkan ve son dönemlerdeki küresel ekonomik belirsizlikten görece olarak az etkilenen ülkelerdendir. **2003-2013 döneminde yıllık ortalama büyüme oranı %5 olmuştur. 2013 yılında Türkiye ekonomisi %4 oranında büyümüştür.**

Kaynak: Dolar değeri TÜİK ve OVP, SGP Dolar değeri Dünya Bankası

- Kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla, 2013 yılında, 2002 yılına göre 3 kattan fazla artarak 3.492 dolardan 10.782 dolara yükselmiştir. Satın alma gücü paritesine göre ise kişi başına gayri safi milli gelir, 18.000 doları aşmıştır.

• EKONOMİK BÜYÜME

- Öğrenciye söylenen sade cümle
- “Aynı işçiyle, aynı makineyle daha çok üretmeye başlarsan → büyüme olur.”

- **Ekonomik Büyüme:** Reel milli gelirin uzun dönemli olarak artmasına denir. Reel milli gelirdeki artış ise **üretim miktarındaki artışlar** anlamına gelir.
- Bir ülkede yaşayan insanların yaşam standartlarını sürekli biçimde artırmasının yoludur.
- Ekonomik büyüme **üretim faktörlerinin miktarının artması** ve üretim faktörlerinin verimliliğinin artması yoluyla gerçekleşir.(kaynak. Aöf.fasikül)

- **Ekonomik kalkınma** ekonomik büyümenin ileri bir aşamasıdır.
 - **Büyümeye ek olarak,**
- toplumdaki ekonomik,
- sosyal ve
- kültürel yapı değişikliklerini de kapsar.

EK

- **Kalkınma**, az gelişmiş bir toplumda iktisadi ve sosyo-kültürel yapının değiştirilmesi ve yerleştirilmesidir
- **BÜYÜME**, üretimin ve kişi başına gelirin reel olarak artırılarak ;
- **NİTELİKTEN ÇOK NİCELİK BAKIMINDAN** ortaya çıkan bir değişikliktir

Kalkınma ve Büyüme

- **Kalkınma**, salt üretimin ve kişi başına gelirin artırılması demek olmayıp, **AGÜ** de iktisadi ve sosyo-kültürel yapının da değiştirilmesi, yenileştirilmesidir.
- * **FBDMG** in artması yanında,
- * üretim faktörlerinin etkinlik ve miktarlarının değişmesi,
- * sanayi kesiminin milli gelir ve ihracat içindeki payının artması,
- gibi yapısal değişiklikler, kalkınmanın temel öğeleridir

- **Büyüme ise,** mutlaka o ekonomide yapısal değişimi gerektirmez. Büyüme nitelikten çok nicelik bakımından ortaya çıkan bir değişiklik olup, üretimin ve kişi başına gelirin reel olarak artırılmasıdır.
- **Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı gibi kalkınma** sadece az gelişmiş diyebileceğimiz ekonomilerle ilgili bir kavram olduğu halde, **büyüme süreci ;**
 - **HEM GELİŞMİŞ HEM DE AZGELİŞMİŞ EKONOMİLERLE İLGİLİ OLABİLİR.**

- Başka bir deyişle, AG. bir ekonomi kalkınmayabilir ama büyüme süreci içinde olabilir.
- Ne var ki, bu tür ekonomiler için asıl olan, kalkınma sürecini başlatabilmek ve sürdürebilmektir.
- Bu arada kalkınma kuramları, temelde AG. ekonomilerin kalkınma sorunlarına ışık tutmalarına karşın;
- büyüme kuramları, esasen kalkınmış, gelişmiş ekonomileri model alırlar.

EKONOMİK BÜYÜMENİN KAYNAKLARI DETAYLI

Kaynak

İngilizce Terim

Kısa Açıklama (B1–B2)

Sermaye Artışı

Sermaye Birikimi

Bir ülke makinelere, fabrikalara ve altyapıya yatırım yaptığında büyüme artar.

Emek Artışı

İşgücü Büyümesi

Daha fazla işçi veya daha uzun çalışma saatleri üretimi artırır.

Beşeri Sermaye

İnsan Sermayesi

Eğitim ve beceriler, çalışanların verimliliğini artırır.

Teknolojik Gelişme

Teknolojik İlerleme

Yeni teknoloji, aynı girdilerle daha fazla üretim yapılmasına yardımcı oluyor.

Verimlilik Artışı

Verimlilik Artışı

Aynı kaynaklarla daha fazla çıktı üretmek.

Doğal Kaynaklar

Doğal Kaynaklar

Doğal kaynaklar, verimli kullanıldıkları takdirde büyümeyi destekler.

Yatırımlar

Yatırımlar

Kamu ve özel sektör yatırımları uzun vadeli büyümeyi destekler.

Kurumsal Yapı

Kurumsal Kalite

Güçlü kurumlar istikrarlı ve sürdürülebilir büyüme yaratır.

Tasarruflar

Tasarruf

Daha yüksek tasarruflar, yatırım için kaynak sağlar.

Dış Ticaret

Dış ticaret ticaret@trabzon.edu.tr

İhracat, üretimi ve ekonomik büyümeyi artırır.

Ekonomik Büyümenin Kaynakları

- **Ekonomik büyümenin iki kaynağı vardır:**
- **1. üretim faktörlerinin miktarındaki artışlardır.**
- **2. teknolojik gelişmelerdir.**

- **1)Üretim Faktörü Miktarındaki Artışlar**
- Bir ülkede zamanla üretim faktörü miktarlarında artışlar veya azalışlar olabilir.
- Ayrıca, üretim faktörlerinin kalitesi de değişebilir.
- Doğal kaynakların, sermayenin, işgücünün ve girişimcinin miktarındaki ve kalitelerindeki değişimler farklı yollardan gerçekleşir.

- **2)Teknolojik Gelişme**
- **Bir ülkede teknolojik gelişme iki yolla olur;**
- 2.a) AR-GE faaliyetlerine önem vererek **icatlar** yapılmasıdır.
- 2.b) Çeşitli yollarla **teknolojinin dışarıdan**
- **transfer** edilmesidir

• Teknolojik Değişme Türleri

- Bir ekonomide üç tür teknolojik değişme ortaya çıkar.
- Bunlar;
- **nötr** teknolojik değişme,
- **sermaye yoğun** teknolojik değişme ve
- **emek yoğun** teknolojik değişmedir.

Nötr Teknolojik Değişme

- Nötr teknolojik gelişme, üretim faktörlerinin verimliliklerinin aynı oranda yükselmesi demektir.
- Bir birim mal üretmek için gerekli emek ve sermaye miktarları aynı oranda azalır.
- **Diğer bir ifade ile,** emek ve sermaye aynı oranda tasarruf edilir.
- Aynı faktörlerle eskisine göre daha fazla mal üretilir.

Sermaye Yoğun Teknolojik Değişme

- Sermaye yoğun teknolojik gelişmede, **sermayeyi daha fazla kullandığı için**, üretimdeki S/E oranı yükselir.
- Sermayenin marjinal verimliliğini emeğe nispeten artırır.
- Tasarruf edilen emek nedeniyle üretim maliyetleri azalır.
- Üretimde bir miktar emeği boşa çıkarır.
- Emeğin yerine sermayenin ikamesi söz konusudur.

Emek Yoğun Teknolojik Değişme

- Emek yoğun teknolojik gelişmeye, **emek kullanan veya sermaye tasarruf eden teknolojik gelişme de denir.** Bu durumda üretimde nispeten daha fazla emek kullanılacağı veya daha az sermaye kullanılacağı için S/E oranı düşecektir. Emegin marjinal verimliliği sermayeye nispeten daha fazla artacak ve **tasarruf edilen sermayeden dolayı üretim maliyeti düşecektir.** **Bu durumda, sermayenin yerine emegin ikamesi söz konusudur.**

• Ekonomik Büyümenin Ölçülmesi

- Ekonomik büyüme, yıldan yıla reel GSYİH'daki artışlardır ve bu artışlar bir yıl öncesine oranlanarak bulunur.
- Örneğin 2008 yılındaki büyüme hızı bulunmak isteniyorsa, bu yıldaki reel GSYİH artışı, bir yıl öncesine yani 2007 yılındaki reel GSYİH'ya oranlanır.
- Reel GSYİH miktarı Y ile gösterilirse, formülü

$$\text{Brüt Büyüme Hızı} = \frac{Y_{2008} - Y_{2007}}{Y_{2007}}$$

- Örneğin;
- 2007 reel GSYİH'nin (Y2007) 100 milyar TL ve
- 2008 reel GSYİH'nin (Y2008) 106 milyar TL
- olduğunu kabul edersek brüt büyüme hızı şöyle hesaplanır:

$$\text{Brüt Büyüme Hızı} = \frac{106 - 100}{100} = \frac{6}{100} = 0,06 = \%6$$

Net Büyüme Hızı

- Brüt büyüme hızından yıllık nüfus artışı çıkılırsa, geriye net büyüme hızı kalır.
- Örneğin;
- Brüt büyüme hızı %6 ve
- Yıllık nüfus artışının %2 olduğu kabul edilirse
- **Net büyüme hızı =**
- $\%6 - \%2 = \%4$ çıkacaktır.

Net Büyüme Hızı

- Eğer, nüfus artış oranı brüt büyüme hızından büyük olsaydı net büyüme hızı negatif yani küçülme olarak çıkacaktı.
- Brüt büyüme hızı :
- ülkenin üretim gücündeki artışı gösterir.
- Net büyüme hızı ise:
- ülkenin refah seviyesindeki artışı gösterir.

● 2018 yılı için hesaplama

Temel Ekonomik Göstergeler

	2000	2010	2015	2016	2017	2018
GSYH ARTIŞI, 2009 Fiyatlarıyla, %	6,6	8,5	6,1	3,2	7,4	2,6
GSYH, Cari Fiyatlarla, Milyar TL	171	1.160	2.339	2.609	3.107	3.701
GSYH, Cari Fiyatlarla, Milyar \$	272	772	862	863	851	784
NÜFUS, Bin Kişi, Yıl Ortası	64.269	73.142	78.218	79.278	80.313	81.407
KİŞİ BAŞINA GSYH, Cari Fiyatlarla, \$	4.229	10.560	11.019	10.883	10.602	9.632
İHRACAT f.o.b., Milyon \$	27.775	113.883	143.839	142.530	156.993	167.945
İHRACAT/GSYH, %	10,2	14,7	16,7	16,5	18,4	21,4
İTHALAT c.i.f., Milyon \$	54.503	185.544	207.234	198.618	233.800	223.046
İTHALAT/GSYH, %	20,1	24,0	24,0	23,0	27,5	28,4
İHRACATIN İTHALATI KARŞILAMA ORANI (%)	51,0	61,4	69,4	71,8	67,1	75,3
İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI, %		46,5	51,3	52,0	52,8	53,2
İŞSİZLİK ORANI, %		11,1	10,3	10,9	10,9	11,0
İSTİHDAM ORANI, %		41,3	46,0	46,3	47,1	47,4
TÜFE (2003=100), Yıllık Ortalama, %		8,6	7,7	7,8	11,1	16,3

Kaynak:

TÜİK

• Ekonomik Büyümenin Ölçülmesi

- Ekonomik büyüme, yıldan yıla reel GSYİH'daki artışlardır ve bu artışlar bir yıl öncesine oranlanarak bulunur.
- Örneğin 2018 yılındaki büyüme hızı bulunmak isteniyorsa, bu yıldaki GSYİH artışı(milyar \$), bir yıl öncesine yani 2017 yılındaki GSYİH'ya oranlanır.
- Reel GSYİH miktarı Y ile gösterilirse, formülü
- Sonuç (-) eksi 7,8 ekonomi küçüldü

$$\text{Brüt Büyüme Hızı} = \frac{Y_{2018} - Y_{2017}}{Y_{2017}} = \frac{784 - 851}{851} = \% 7,8$$

Ekonomik Büyümenin Yararları

**Ekonomik büyüme,
bir ülke vatandaşlarının**

***yaşam standardını ve yaşam tarzını,**

***savunma gücünü,**

***gelir dağılımını**

***uluslararasıdaki ağırlığını**

değiştirir.

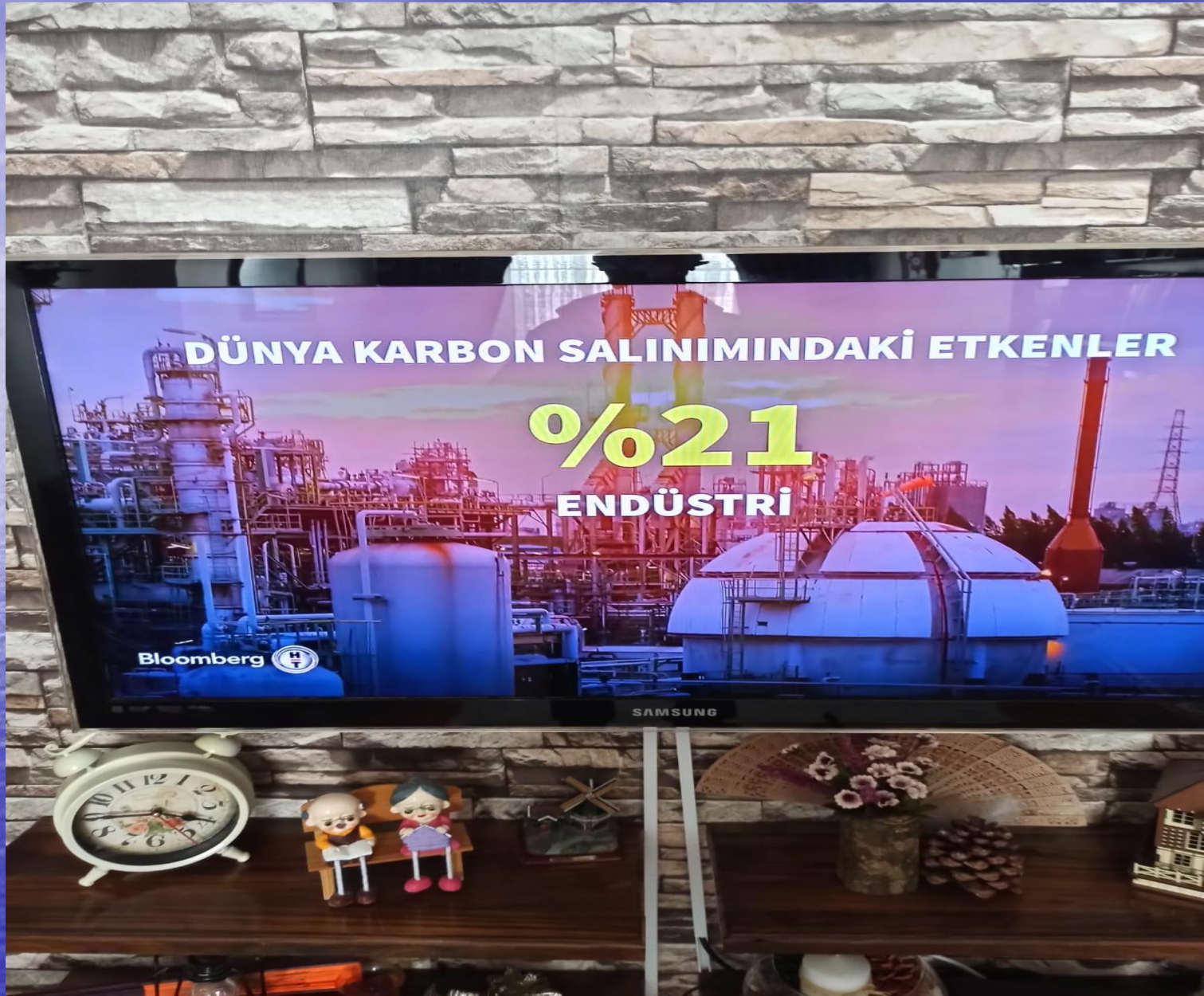
• Ekonomik Büyümenin Zararları

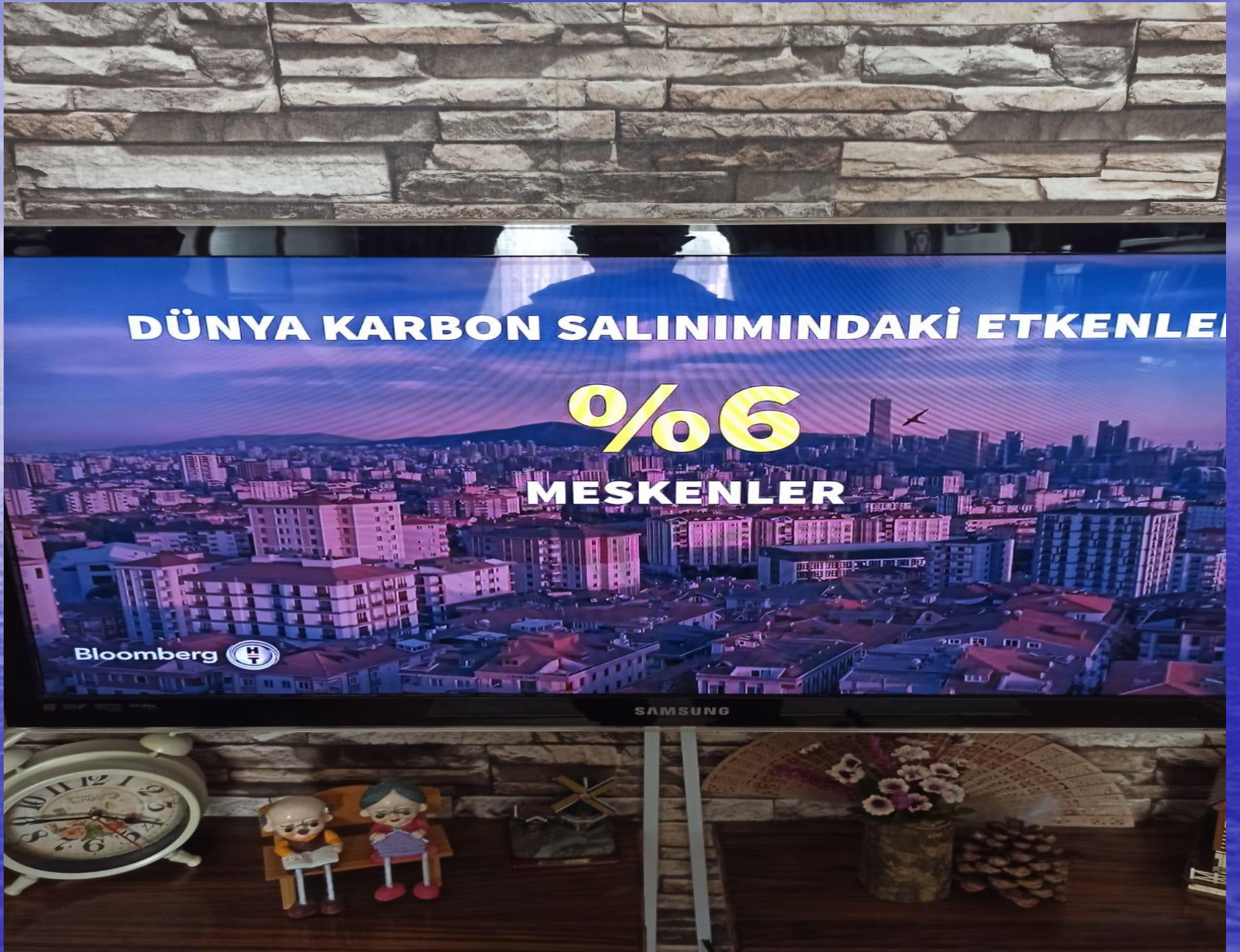
- Ekonomik büyümenin toplumsal zararlarının başında **çevre kirlenmesi** gelmektedir.
- Ekonomik büyümeye ayak uyduramayan **bireyler mutsuz olmaktadır.**
- Çağın gerektirdiği bilgileri takip edemeyenler de (**teknolojiye ayak uyduramayanlar**) işe girememekte, hatta işten çıkarılmaktadır.

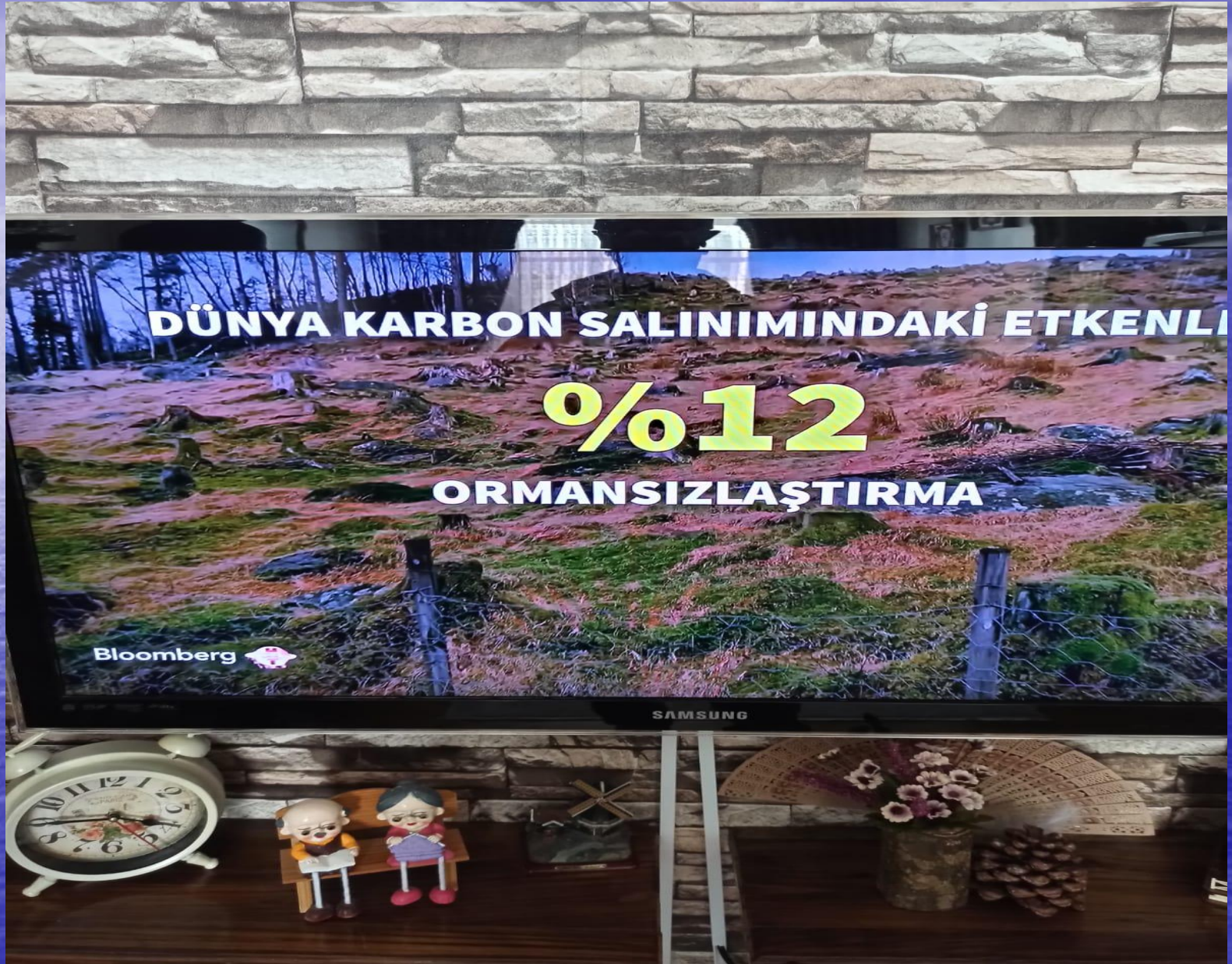

- **Ekonomik Büyümenin Zararları**

- Ekonomik büyümeye ayak uyduramayan **bireyler mutsuz olmaktadır.**
- Çağın gerektirdiği bilgileri takip edemeyenler de (**teknolojiye ayak uyduramayanlar**) işe girememekte, hatta işten çıkarılmaktadır.

- **Ekonomik Büyümenin Zararları**

- Ekonomik büyümeyi sağlayabilmek ve diğer ülkeleri geçebilmek için her şeyden önce yeterli tasarruf miktarına sahip olmak gerekir. Bu yüzden **bireyler daha fazla tasarruf yapmak zorunda kalmaktadırlar...**
- Gelirin **daha büyük bir kısmını tasarruf etmek ;**
- **hayat standartlarını düşürebilmektedir.**

● Ekonomik Büyümenin Zararları

- Ekonomik büyümenin sürdürülebilir olması için üretim faktörlerinin sürekli artırılması ve sürekli teknolojik buluşlar yapmak gerekmektedir. Yüksek büyüme hızları tüm dünyada sürdüğü sürece;
- **bir gün ,**
- **enerji kaynakları, yer altı ve yer üstü kaynakları yetersiz hale gelecektir.**

- **Teknoloji:** Mal ve hizmet üretiminde üretim faktörlerinin nasıl bir araya getirileceği konusundaki bilgilerdir.
- **Verimlilik:** üretimin üretim faktörlerine (e,s,d,g) oranıdır.
- **Toplam faktör verimliliği:**
- Toplam hasılanın (üretimin) bu üretimi sağlayan sermaye stoğu ve işgücüne oranıdır.

- **İktisadi büyüme oranı=**

- toplam faktör büyüme oranı + üretim faktörlerinin büyüme oranı.
- Reel mg deki artış iktisadi büyüme olarak adlandırılır.
- $\% \Delta Y = \% \Delta TFV + \% \Delta L + \% \Delta K$
- verimliliği etkileyen faktörler;
- işgücünün kalitesi ,
- sermaye stokunun büyümesi ve
- teknolojik gelişme olarak sıralanabilir.

Nicelik yönlü büyüme tanımı yeterli mi? (bocut ve berber)

- Şimdiye kadar büyümenin tanımı neden nicelik ağırlıklı yapılmıştır? Bu sorunun cevabı büyüme konusundaki analizlerin başlangıcı olan sanayi devrimine kadar uzanır.
- İnsan unsuru sermaye ve doğal kaynak gibi araç muamelesi görmüştür.
- Ücretin düşüklüğü, çalışma şartlarının kötülüğü, açlık-yoksulluk durumu, sağlık-eğitim şartlarının kötü oluşu gibi insanın refah seviyesini ilgilendiren konular tamamen göz ardı edilmiştir.

- **Günümüz anlayışı sanayi devrimindeki tamamen tersidir.**
 - **Günümüzde insan refahının yükseltilmesi**
amaç,
- **buna katkı yapan her türlü unsur ise;**
 - **araç**
- **olarak kabul edilmektedir.**

- **Birleşmiş Milletlerin 1996 yılı İnsani Kalkınma Raporu kaçınılması gereken ;**
- **5 kötü büyüme çeşidini şu şekilde sıralamıştır:**

- **1. işsiz büyüme:**

- Ekonomilerde büyüme sağlanmakla birlikte , yeterli istihdam imkanının oluşmaması nedeniyle işsizlikte artışın görülmesi haline denir.
- ABD ve Avrupa da yaşanan büyüme süreci bu duruma örnektir.

● **2.Acımasız büyüme**

● **(vicdansız büyüme):**

- Büyümenin nimetlerinin adil bir şekilde dağıtılamaması **halidir.**
- Gelir dağılımı düzeltilemediği gibi daha da adaletsiz hale gelir.
- Zengin daha zengin , fakir daha fakir olur.
- Latin Amerika ilk sırada yer alır.

- **SERVET DAĞILIMININ EN BOZUK OLDUĞU İKİNCİ ÜLKEYİZ**
- Zengin daha zenginleşirken yoksul daha yoksullaşıyor.
- 2002 yılında bu memleketin en zengin yüzde 1'i ülkedeki toplam servetin **% 39'una** sahipken; 2014'te bu **% 54'e** çıktı. **Mafya tipi özelleştirmelerin, yağmacı oligarkların olduğu Rusya'nın ardından Türkiye, dünya üzerinde servet dağılımının en bozuk olduğu ikinci ülke. 34 üyeli OECD içinde gelir dağılımı en bozuk ikinci ülke yine Türkiye.**

● **3. sessiz büyüme:**

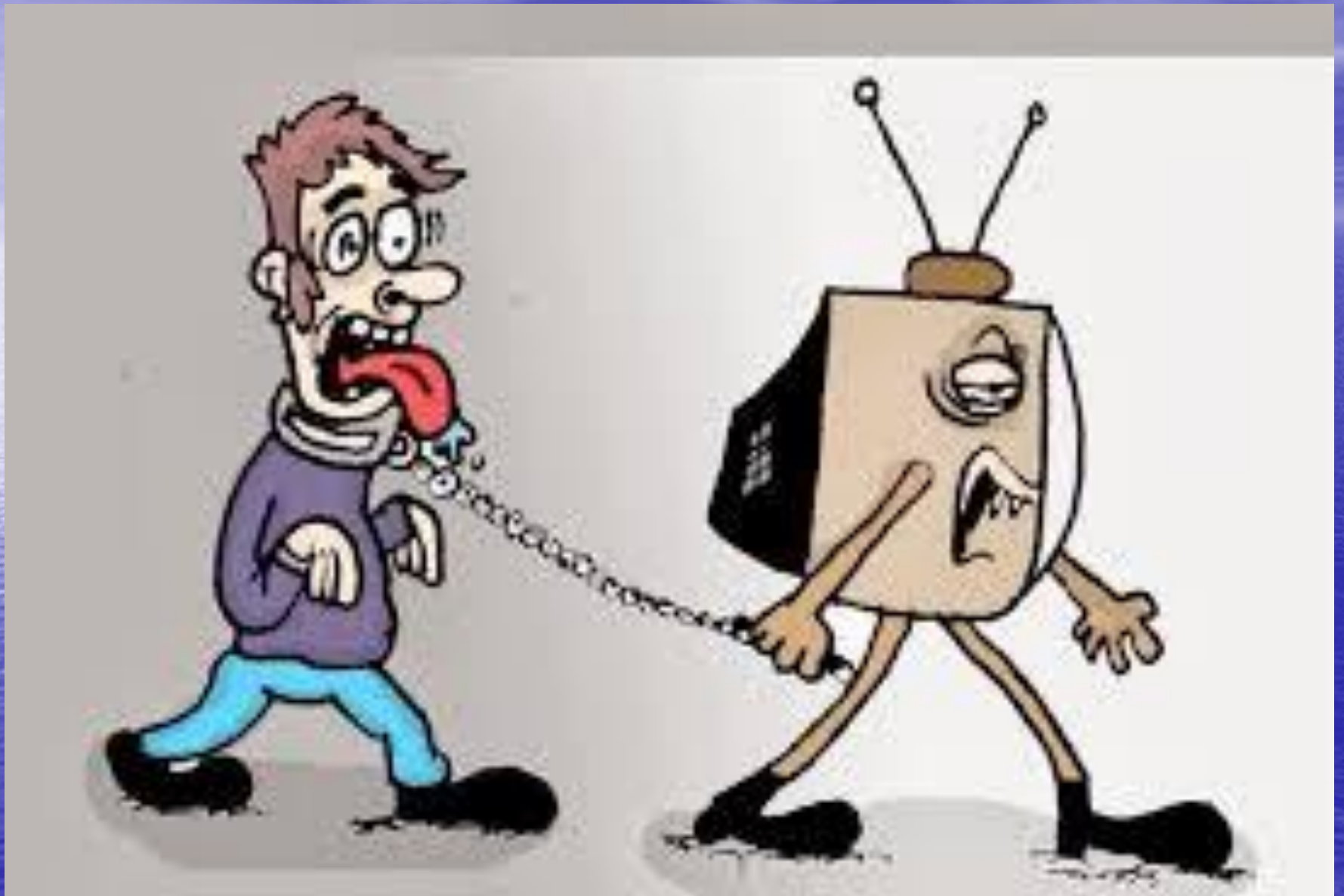
- Büyüme sürecinde demokratik iyileşmenin sağlanamaması ,
- **bireysel hak ve özgürlüklerin kötüleşmesi halidir.**
- Dünya nüfusunun üçte ikisinden fazlası demokrasi ile yönetilmektedir.
- Ancak bu kağıt üzerinde kalmaktadır.

● 4. köksüz büyüme:

- Büyüme sürecinde toplumun örf-adet, gelenek-göreneklerinin yozlaşması, diğer ifadeyle **kültürel kimlik kaybının yaşanması halidir.**
- Büyüklere saygının azalması (bacak bacak üstüne atılması, sigara içilmesi, söz dinlenilmemesi vb)
- Küçüklere sevginin azalması
- Giyim kuşamda değişiklik

Akit soruyor

**Yıllarca
bunun için mi
mücadele verdik**

● **4. köksüz büyüme:**

- BM. Verilerine göre halen dünyada 10.000 dolayında ayrı kültür vardır ve bunlar giderek azalmaktadır

● **5. geleceksiz büyüme:**

- Ekonomik büyümenin daha çok yenilenemeyen doğal kaynakların tüketilmesi pahasına gerçekleştirilmesi halidir.
- Gelecek nesillere bırakılacak doğa unsurlarının yok edilmesi , her türlü kirliliğe büyüme adına göz yumulması , çevrenin hiçe sayılması vb. bir çok örnek son yıllarda çevreci ya da sürdürülebilir büyüme/kalkınma gibi yeni oluşumları gündeme taşımıştır.

İyi büyüme nedir?

- Yukarıda sayılan bu endişe verici unsurları taşımayan bir büyüme tanımı içsel büyüme teorisyenleri tarafından yapılmıştır.
- İyi büyüme olarak takdim edilen bu yaklaşım, insan refahını temel amaç olarak almaktadır.
- **Bu yaklaşıma göre iyi büyüme:**

- **Bu yaklaşıma göre iyi büyüme:**
- İstihdamı teşvik eden ,
- Bireye kendi kaderi üzerinde karar verme ve denetleme şansı veren,
- Refah artışını adil bir şekilde dağıtan,
- Toplumsal işbirliği ve uyumu sağlayan,
- Beşeri gelişmenin geleceğini koruyacak özellikler sahip olanıdır.

EK

- GYÜ kavramı, konuşma dili açısından pek açık anlama sahip değildir. Sözcük anlamı açısından, gelişen tüm ülkeler bu kavramla ifade edilebilir. Bütün ülkeler bir araya getirildiğinde, kalkınma düzeylerini temel alan bir sınıflandırmada gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelerin en önünde yer alacaktır.
- Öte yandan gelişmekte olan ülke kavramı, azgelişmiş ve geri kalmış kavramlarına kıyasla gelişme gibi dinamik bir süreci vurgulamakta daha üstündür.

- **Tanımlamada en katı ayırım,**
 - **geri ve ileri** ekonomiler arasında
 - ya da
 - **geleneksel ve modern** ekonomiler arasındadır.
-
- **Geri ekonomiler deyimi ;**
 - bu ülkelerin genelde ekonomik ilişkilerinde **gelenekçi yapıya sahip** olduklarının vurgulanması için kullanılmaktadır.

- Bu alanda kullanılan diğer bir deyim ;
 - **Üçüncü Dünya kavramıdır.**
- **Birinci dünya,**
- genellikle Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Pasifik'teki zengin ülkeleri içine almaktadır.
- Fakat bu kavram literatürde hiç kullanılmamaktadır.
- **İkinci dünya kavramı** ise;
 - sanayileşememiş, 80'li yılların öncesinde merkezi planlı ekonomiler olan Doğu Avrupa ülkeleri için kullanılmaktadır.
- Bu ülkelerin dışında kalan ülkeler ise
- üçüncü dünya ülkelerini oluşturmaktadırlar.

- Sanayileşmiş ülkeler ve
- tarım ülkeleri (hammadde ülkeleri)
- olarak daha çok dış ticaret kuramında kullanılan kavramlar da vardır.
-

- Bu kavramlar, ihracatları büyük ölçüde sanayi mallarından oluşan ülkeler ile ihracatları daha çok tarımsal ürünlerden ve mineral hammaddelerden oluşan ülkeleri adlandırmak için kullanılır.
- Böyle bir ayırım hemen hemen gelişmekte olan tüm ülkelerin dış ticaret yapıları açısından yerinde bir davranıştır.
- Bu arada zengin ülkeler grubundan sayılan Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda için de durum aynıdır

- Tarım ülkeleri deyimi,
- ilgili ülkelerin ekonomik yapılarını belirlemek açısından da uygundur.
- Nüfusun büyük bir bölümünün tarım kesiminde istihdam edildiğini de gösterir. Tarım kesiminin GSYİH da en yüksek paya sahip olması, genelde bununla ilgilidir.
- Bu arada tarım ülkeleri kavramı, tarımsal üretimin ileri bir teknikle yapıldığını ifade etmez.

- Ayrıca, Dünya Bankası 2001 yılı itibarıyla dünya ülkelerinin gelir düzeyini temel alarak yaptığı gruplandırma şöyledir:

- Düşük Gelirli Ülkeler: Kişi başına 745 dolar ve daha az GSYİH' ya sahip 63 ülke.
- Orta Gelirli Ülkeler: Kişi başına 746 dolar ile 9205 dolar arasında GSYİH' ya sahip 92 ülke.
- Yüksek Gelirli Ülkeler: Kişi başına 9205 dolardan daha fazla GSYİH' ya sahip olan 52 ülke.
- Bu ülkelere sanayileşmiş ülkeler de denilmektedir. 23'ü OECD ülkelerinden oluşmaktadır.
- Türkiye bu sınıflandırmada orta gelirli ülkeler içinde, düşük orta gelirli ülkeler sınıfına girmektedir.

- Kalkınma ile insan ihtiyaçlarının giderilmesi yolunda öyle ileri aşamalara varılır ki, bunu istememek için insanın akılsız olması gerekir. Çünkü **sağlanacak yarar çok yüksek, buna karşılık ödenecek bedel çok düşüktür.**
- Kalkınmanın fiyatı yüksektir, ama toplum içinde yaşadığı dünya gerçeği karşısında bu fiyata da katlanmakta, kalkınma düşünün aydınlığı, onun yüksek fiyatını önemsiz kılmaktadır.

- **Kısacası kalkınma,**
- insan ve toplum açısından sadece maddi yaşamın sürdürülebilmesi için değil,
- onun yanında insanlık toplumunun yüksek kültür ürünlerini üretebilmesi için gerçekleştirilmesi gereken bir süreç ve sürekli bir yarıştır.
- Yarışı bırakmanın maliyeti o kadar yüksektir ki, buna katlanmak rasyonel değildir. Kalkınma tümüyle insana özgüdür, dolayısıyla hep istenir.

- **Az gelişmişliğin Tanımlanması Sorunu**

- Kavramlarla ilgili yukarıdaki ayrıntılı açıklamalardan sonra üzerinde hayli tartışma yapılan az gelişmişlik olgusunun tanımını verebiliriz.
- Konuyla ilgili tanımlar oldukça fazladır. Dolayısıyla herkesin üzerinde birleştiği bir tanım vermek de pek mümkün görülmemektedir.

- **Az gelişmişliğin Tanımlanması Sorunu**
- Amerikalı iktisatçı H.W.SİNGER'in deyimıyla az gelişmişlik. "görüldüğü zaman **TANINMASI** kolay, fakat **TANIMLANMASI** güç olan zürafaya benzemektedir".
- Ne var ki, olgunun tanımlanması da gerekmektedir.
- Bu amaçla, S. KUZNETS'in yaklaşımına uygun olarak, belirlenen **üç temel kıstasa** göre tanımlamayı yapabiliriz.

●

- Bunlar;
 - **1.** Az gelişmişliğin, uluslararası gelişme farklılıklarına göre,
 - **2.** Ekonomik kaynakların kullanım potansiyeline göre
 - ve
 - **3.** Toplumsal ve bireysel temel ihtiyaçların karşılanmasına göre
 - yapılan tanımlarıdır.

1-AZGELİŞMİŞLİĞİN ÖLÇÜLMESİ VE ULUSLARARASI KARŞILAŞTIRMA

- Bir ülkenin gelişme sürecindeki yerini bilmesi, gerçek ekonomik durumun saptanması birçok yönden önemlidir.
- Gerek öbür ekonomilerle, özellikle gelişmiş ekonomilerle olan ilişkiler gerekse ülke insanının kendi ekonomisinin durumunu bilmesi bakımından, azgelişmişliğin ölçümü zorunludur.

- Toplum, gelişmiş ülkelerin neden ve ne yolla geliştiklerini bilmek, dolayısıyla ekonomik sorunlarına çözüm aramak durumundadır. Farkına varılmamış bir sorunun çözümü de mümkün değildir.
- Toplumun azgelişmişliğinin bilincine varıp bunu ortadan kaldırmaya karar vermesi, kalkınma yolunda atılmış en önemli adımdır. Bu nedenlerle azgelişmişliğin ölçülmesi kaçınılmazdır.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERİN ÖZELLİKLERİ

- AGÜ kavramının üzerinde herkesin anlaşacağı açık bir biçimde tanımlanmasında karşılaşılan zorlukları ele almıştık.
- Bu özelliklerden kimi kantitatif olarak ölçülebilirken, kimilerini ancak bu konulardaki genel gözlemlere dayandırabiliriz.
- Bu başlıkta azgelişmiş ülkelerin özellikleri birbirini izleyen iki başlık altında incelenmiştir:
- **İlkinde** AG ülkelerin **ekonomik ve yapısal özellikleri**;
- **ikincisinde** ise **demografik, sosyal, siyasal ve yönetsel özellikleri** ele alınmıştır.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERİN ÖZELLİKLERİ

- Bu başlıkta azgelişmiş ülkelerin özellikleri birbirini izleyen iki başlık altında incelenmiştir:
- 1- AG ülkelerin ekonomik ve yapısal özellikleri;
- 2- demografik, sosyal, siyasal ve yönetsel özellikleri ele alınmıştır.

1- EKONOMİK ÖZELLİKLER

1-Ekonomik Özellikler

- **Bu başlık altında AGÜ i en açık biçimde belirleyen kimi makro ekonomik özelliklere değineceğiz. Bunlar,**
- kişi başına düşük gelir,
- dengesiz gelir dağılımı,
- tüketim yapısı içinde gıda maddelerinin ve zorunlu ihtiyaçları gideren malların payının yüksek olması,
- düşük tasarruf oranı,
- düşük yatırım oranı,
- işgücü başına düşük sermaye teçhizatı ,
- gibi göstergelerdir.

Ekonomik Özellikler

- Nitekim ileri sürülen bu özelliklerden hareketle; AGÜ için yoksulluğun kısır döngüsü diye formüle edilen ileride ayrıntısıyla ele alacağımız görüşe de varabiliriz.
- Şimdi bu makroekonomik özellikleri ayrı ayrı açıklayalım.

Kişi Başına Düşük Gelir

- Nitekim bu gösterge, BM in konuyla ilgili uzmanlar raporunda da yapılan az gelişmiş (gelişmekte olan) ülke tanımının belirleyici ögesidir.
- AGÜ. De FBDMG in, özellikle karşılaştırmaya vurulduğunda, son derece zayıf ve yetersiz kaldığı kesindir.
- Bu durum, buna bağlı olan öbür büyüklükleri de olumsuz yönde etkilemektedir.

- Konuya dünya ölçüsünde baktığımızda, gelişmiş ülkeler ile azgelişmiş ülkeler arasındaki dengesizlik giderek daha da artmakta; “zaman” adeta azgelişmişlerin aleyhine işlemektedir.
- Kalkınma çabalarını bir yarışa benzetirsek, gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler arasındaki mevcut dengesizliğin giderilebilmesinde “zaman”ın taşıdığı rolün önemini nasıl değerlendirebiliriz.

Dengesiz Gelir Dağılımı

- Kişi başına düşen gelir rakamı, basit bir ortalama olması nedeniyle gerçek gelir dağılımı hakkında pek fazla bilgi vermez.
- Pazar ekonomisinin temel olduğu her ekonomik düzende, mekanizmanın işleyişi gereği, esasen belirli bir gelir dengesizliği vardır. Bununla birlikte dengesizlik, az gelişmiş birçok ülkede özellikle büyüktür. Ülkedeki sosyal içerikli yasa ve düzenlemelerin yeterince işlevsel olmaması bunun en önemli nedenidir.

- Gelir dağılımındaki dengesizliğin boyutu, bir ülkenin aynı zamanda kalkınma derecesi hakkında ipuçları verir.
- Bir ülkenin yoksulluğu ya da azgelişmişliği oranında, gelir dağılımındaki adaletsizliği de artmaktadır.
- Günümüz gelişmiş ülkelerinde ise gelir dağılımındaki dengesizlik giderek azalma eğilimi göstermektedir.

- **Gelir dağılımına ilişkin istatistiksel verilere göre,**
- AGÜ in zengini çok zengin, fakiri ise çok fakirdir.
- İki grubun arasında boşluk, dengeli sosyal yapıya sahip ülkelerdeki gibi **orta sınıfla doldurulamamıştır.(orta sınıf yokolmuş)**
- Öte yandan ekonominin iki temel kesiminden tarımsal kesimde kişi başına düşen gelir, tarım dışı kesime göre daha düşüktür.

Tüketimin Bileşiminde Gıda Maddelerinin Yüksek Payı

- AGÜ de gelir dağılımındaki dengesizlik, özel tüketimin bileşimine de yansır.
- Toplam özel tüketim içinde özellikle gıda maddelerinin sahip olduğu büyükçe pay, az gelişmişliğin önemli bir göstergesidir. Bu pay, AG ülkeler arasında da önemli farklılıklar gösterebilir. Sanayileşmenin başlarında bulunan AGÜ de, gıda maddelerine yapılan toplam harcama daha düşük görülebilir.
- Bunun nedeni, gıda maddeleri fiyatlarının, öbür mallara kıyasla daha düşük olmasıdır.

Tasarruf ve Yatırımların Düşüklüğü ile Yetersiz Sermaye Birikimi

- AGÜ de gelirin kullanımıyla ilgili olarak tasarruf eğiliminin düşük olması, gelirin dağılımı ile ilgili olarak da tasarrufların dengesiz dağılımı ve halkın büyük bir bölümünün hiç tasarrufta bulunmaması önemli bir özelliktir.
- Bu nedenlerle tasarrufların düşük düzeyde olması bir yana, bu fonların çoğu zaman “gösteriş” ya da geleneksel amaçlı tüketime yönelme tehlikesi de vardır. Her şeye rağmen düşük tasarruf eğilimi, sonuçta yatırım oranının da düşük olması sonucunu doğuracaktır.

Yapısal Özellikler

- A.G.Ü'nün yapısal özellikleri,
- 1-Pazar yapısı ve
- 2-ikili yapı
- özelliği ele alınarak incelenecektir.

1-Pazar Yapısı ve Sorunları

- Pazar yapısı, bir ekonomide kaynak kullanım tercihlerini etkileyen ve geçmişteki tercihleri yansıtan bir araç değişkendir.
- Pazar yapısından, ekonomide faaliyette bulunan girişim ve işletmelerin hukuksal yapısı, mülkiyet yapısı, bunların sayıları, büyüklükleri, çalışma koşulları anlaşılır. Böylece pazar yapısı, pazara giriş koşullarını (serbest giriş ya da kayıtlı giriş), rekabet koşullarını, fiyat oluşum koşullarını, karar birimlerinin niteliğini, teknolojik düzeyi ve genel üretim koşullarını yansıtır.

2-İkili Yapı Özelliği

- AGÜ ikili özelliği olan ülkelerdir. Bu ülkelerde bir yandan ileri gelişmişlik düzeyindeki ülkelerin pazar yapısına, **ileri teknolojisine**, gelişmiş sosyal ilişkilere, ileri kurum ve organizasyonlara rastlanabileceği gibi,
- öte yandan geri kalmışlığın tipik özelliklerinden aile ekonomisi, **geri ve ilkel teknoloji**, durgun bir sosyal yapı, geleneksel kurum ve organizasyonlara rastlanabilir.

- Sayılan bu niteliklerden birincileri, az gelişmiş ekonomilerin modern kesimini, ikincileri ise geleneksel kesimi temsil eder.
- Modern kesim, üretim ve tüketimin birbirinden bağımsız birimlerce yapıldığı, paralı, hatta kredili değişimin yapıldığı, pazarların uluslararası boyutlara ulaştığı kesimdir.
- Modern kesim ihtiyaç duyduğu işgücü ve hammaddeyi geleneksel kesimden sağlar. Sermaye mallarını genellikle dış ülkelere ithal eder. Bu kesimde yabancı ortaklı yerli girişimcilik oldukça yaygındır. Oldukça ileri üretim tekniklerinin kullanıldığı bu kesimde üretim organizasyonu da modern bir niteliktedir.

- **Geleneksel kesim ise**, kapalı bir ekonomi görünümündedir. Üretim ve tüketim genellikle aynı birimlerde toplanmıştır; dolayısıyla pazar yapısını oluşturacak değişim süreci gelişmemiştir.
- Nüfus artışı sürekli ve hızlıdır. Sermaye birikiminin yetersiz oluşu ve doğal kaynakların azlığı, artan nüfusun istihdam edilmesini engeller ve gizli işsizlik büyür.

2-

DEMOGRAFIK, SOSYAL, SİYASAL VE YÖNETSEL ÖZELLİKLER

Demografik Özellikler

- Hızlı nüfus artışı,
 - yetersiz ve yanlış beslenme,
 - yetersiz ve eksik sağlık koşulları ile sağlıksız kentleşme ve barınma koşulları ,
 - AGÜ özgü tipik demografik göstergelerdir.
-
- Aşağıda bunlar açıklanacaktır.

Hızlı Nüfus Artışı

- AG ülkelerin kuşkusuz en önemli özelliği, nüfusun gelişmiş ülkelere kıyasla hızla artmasıdır. Nüfus artışının en önemli kaynağı doğum artış oranının çok yüksek olmasıdır. AG ülkelerde doğum artış hızı, genellikle binde 40 civarındadır. Oysa aynı oran gelişmiş ülkelerde yaklaşık binde 10-15 gibi düşük bir düzeyde kalmaktadır.
- AG ülkelerde önceleri yüksek olan ölüm oranları ile hala yüksekliğini koruyan bebek ve çocuk ölüm oranları karşısında, hijyen ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi sonucunda ölüm oranları azalmıştır. Doğum oranlarının da yüksek olması nedeniyle bu ülkelerde nüfus olanca hızıyla artmaktadır.

- AGÜ lerde hızlı nüfus artışının temel nedeni doğum oranlarının çok yüksek düzeylere ulaşmış olmasıdır. Bu durum, az gelişmiş ülkelerde 0-15 yaşları arasındaki aktif olmayan nüfusun genişlemesine yol açmaktadır. Tümüyle tüketici sayılabilecek bu gruba, yaşlılık nedeniyle üretici olma özelliğini yitiren 60-65 yaş grubunu eklediğimizde, aktif olmayan nüfusu buluruz.
- Aktif olmayan nüfusun, aktif nüfusa oranı bize Bağımlılık Oranı'nı verir. Bu oran demografik analizlerde kullanılan önemli bir göstergedir. Az gelişmiş ülkelerin temel demografik özelliklerinden birisi, bağımlılık oranının yüksek olmasıdır.
- Başka bir deyişle az gelişmiş ülkelerde aktif nüfusun ekonomik yükü oldukça ağırdır.

Yetersiz Beslenme

- Eskiden olduğu kadar günümüzde de beslenme yetersizliği AGÜ lerin en önemli sorunlarından biri olma durumundadır.
- Bir toplumun beslenme düzeyi genellikle kişi başına düşen kalori miktarıyla ölçülür.
- Kişi başına düşen kalori miktarı 2500'ün altına düşen ülkelerde beslenme yetersizliği olduğu söylenir.

Yetersiz Sağlık Koşulları

- AGÜ ler beslenme yanında sağlık düzeyi açısından da yetersiz bir görünümündedirler. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle uluslararası kurumların yürüttüğü, salgın hastalıklara karşı alınan önlemler, az gelişmiş ülkelerde sağlık düzeyinde elde edilen en önemli başarıdır.

- **Sağlık koşullarının belirlenmesinde,**
- nüfusa oranla münferit hastalıklardan ve salgınlardan ölenlerin sayısı;
- hastane,
- çeşitli sağlık tesisleri,
- tıbbi araştırma kurumları,
- yatak ve doktor sayısı
- ile
- kamunun sağlık harcamaları
- gibi göstergeler kullanılabilir.

- Konuyla ilgili çeşitli istatistikler, AGÜ lerde sözü edilen oranların çok yetersiz olması yanında ülke çapında dağılımının da çok dengesiz olduğunu göstermektedir.
- Sağlık koşulları ile beslenme yetersizliği nedeniyle, az gelişmiş ülkelerde ortalama ömrün de gelişmiş ülkelerin çok gerisinde kaldığı görülmektedir

Sağlıksız Kentleşme ve Yetersiz Barınma Koşulları

- GÜ llerde insanların içinde yaşadıkları yerler, “barınma” kavramını eskitmiş, sağlık koşullarının gereklerini aşmıştır.
- Rahat, güzel ve sevimli konutlar ileri toplum yaşamının giderek vazgeçilmez bir parçası olmaktadır.
- AGÜ llerde ise konut, bir başını sokabilme sorunu olarak sürüp gitmektedir.
- Bu arada hızlı ve sağlıklı olmayan bir kentleşme süreci yaşanmaktadır

- Aslında kentleşme yani nüfusun kentlerde yaşayan oranının giderek artması, görünüşte gelişmenin bir göstergesi sayılabilir. Ne var ki bunun, kentlerdeki dinamik gelişmenin sonucunda kentin kır nüfusunu çekmesiyle olması gerekir. Bu arada gerekli altyapının dengeli bir biçimde yaratılması da söz konusudur.
- Oysa AGÜ llerde nispeten fazla olan kırsal nüfusun, kentin çekmesiyle değil kırım itmesiyle yeterli altyapıdan yoksun çarpık bir kentleşmeye yol açtığı söylenebilir. Bu durum hemen hemen büyük kent nüfusunun 2/3'ünü oluşturanların, kentin çevresini kuşatan gecekondu tipi barınaklarda yaşamalarına yol açmaktadır.

- Dolayısıyla GÜ le barınma konusunda yapılacak karşılaştırmalarda, oda başına düşen nüfus, tek başına pek anlamlı değildir. O arada konutun kalitesinin de gözlenmesine çalışılmalıdır. Her şeye rağmen, bir odalı bir barınakta ikiden fazla kişinin yaşadığı toplumlar için hem nitelik hem de nicelik açısından barınma koşullarının yeterliliğinden söz edilemeyeceği açıktır.

Sosyal Özellikler

- AGÜ in sosyal nitelikli özellikleri arasında,
- 1-geleneksel toplum yapısı,
- 2-kadının sosyal yaşamdaki yeri,
- 3-çocuk işçilerin fazlalığı,
- 4-orta sınıfın yok denecek kadar cılız olması,
- 5-yetersiz bir eğitim düzeni
- gibi göstergeler ele alınabilir.

1-Geleneksel Toplum Yapısı

- Homojen bir nitelik göstermemesine rağmen çoğu AGÜ de, geleneklere ve dinsel temele dayalı bir toplumsal yapı önemli bir özelliktir. Böyle toplumlarda akrabalık, soydaşlık, hemşehrilik, aynı cemaate bağlı olma gibi toplumsal ilişkilere sahip grupların büyük önemi vardır. Bu grupların arasında organik bağların bulun-maması, sosyal bütünleşmeyi engellemektedir.

- Geleneklerine sıkı sıkıya bağlı toplum yapısı, gelişme sürecini başlatan modern teknik ve öbür dinamik güçlere karşı güçlü bir direniş göstermektedir. Bu direniş, gerek iktisadi gelişmeyi, gerekse kurumsal çağdaşlaşmayı olumsuz yönde etkilemekte ve ikili yapıların oluşmasına yol açmaktadır.
- Bu arada ekonomik alandaki girişimlerde risklere katlanma, modern girişimcilik anlayışıyla yatırımlarda bulunma yerine, kısa dönemli ve spekülatif ekonomik faaliyet tercih edilmektedir. Toplumun, reaksiyonları rasyonel bir nitelik göstermemektedir.
- Yukarıda değinilen toplumsal yapı özelliklerinin, sosyo-ekonomik bir süreç olan kalkınma üzerinde olumsuz etkiler yaratacağı da açıktır.

2-Kadının Sosyal Yaşamdaki Yeri

- Yasaların kadın-erkek eşitliğinden söz etmesine karşın, sosyo-ekonomik nedenlerle az gelişmiş ülke kadını, toplumda ikinci plana itilmiştir. Kadın kırsal kesimde çok ağır işleri yaparken, kentlerde belirli bir meslekte başarıya ulaşma olanakları sınırlıdır. Kısıtlı eğitim ve iş ortamında yaşayan kadın, ekonomik açıdan erkeğe bağımlı bir durumdadır.

3-Çocuk İşçilerin Fazlalığı

- Gelir yetersizliği nedeniyle, eğitim çağındaki çocukların iş yaşamına girmesi, az gelişmiş ülkelerin bir başka sosyal özelliğidir. Gerek kırsal kesimde, gerekse kent kesiminde çocuk, ailenin yetersiz gelirin katkıda bulunmak zorunda bırakılmaktadır.
- Çalışma yaşamını düzenleyen yasaların yetersiz olması ve olumsuz ekonomik koşullar, az gelişmiş ülke çocuklarını eğitim ve sağlıklı gelişme açısından da etkilemektedir

4-Orta Sınıfın Azınlıkta Kalması

- Orta sınıf kavramını kesin çizgileriyle tanımlamak güçtür. Genellikle bir toplumda bağımsız çalışanlarla devlet memurları bu sınıfı oluşturur. Eğitim düzeyi ve mülk sahibi olma açısından durumu iyi olan bu kesim, gelişmiş ülkelerde toplam nüfusun yüzde 35-50'sini meydana getirir. Oysa bu oran azgelişmiş ülkelerde yüzde 5-10 arasındadır.
- Orta sınıf, ülkenin siyasal ve ekonomik faaliyetlerinde etkin olmamakla birlikte, kamuoyu oluşturma açısından önemli bir yere sahiptir. Deneyimler onu göstermiştir ki, ekonomik gelişme ilerledikçe orta sınıf giderek yaygınlaşmaktadır. Toplumda bir denge unsuru olan orta sınıf, yapısal değişime en yatkın bir grup olarak dikkati çeker.

5-Eğitim Düzeni

- Az gelişmiş ülkelerin sosyal nitelikli özellikleri arasında sayısal olarak en kolay ölçülebileni eğitim ile ilgili olanlardır. Eğitim düzeninin durumunu açıklamada en çok kullanılan göstergeler, eğitim-öğretim kurumlarının, öğretmenlerin, öğrencilerin, teknik elemanların sayısı, bunlara yapılan harcamalar ve bütün bunların nüfusa, milli hasılaya oranları ile okur-yazar olmayanların oranıdır.
- Bu göstergelerden en çarpıcı olanı, okur-yazar olmayanların toplam nüfusa oranıdır. Bu oranın yüksek olması az gelişmiş toplumların en belirgin özelliğidir.

- Nitekim bugünün gelişmiş ülkelerinin 19. yüzyılda sahip oldukları okur-yazar olmayanların oranı, bugünün azgelişmiş ülkelere kıyasla daha düşüktür.
- Ayrıca okur yazar olmayanların oranı, ülkenin nispeten geri kalmış yörelerinde ve nüfusun kadın kesiminde daha yüksektir. Bu durum da, eğitim sorununun ekonomik ve sosyal gelişmeyle sıkı sıkıya bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Siyasal ve Yönetmel Özellikler Siyasal Özellikler

- AGÜ; temelde azgelişmişlik sorununu çözümleyebilmek amacıyla çeşitli siyasal sistemler arayışı içinde olmuşlardır. Henüz kısa sayılabilecek bir geçmişte bağımsızlığını kazanan azgelişmiş çoğu ülke, etkisinde kaldığı ülkenin siyasal ve yönetim modelini aktarmaya çalışmıştır.

Siyasal ve Yönetmel Özellikler Siyasal Özellikler

- Belirli bir sosyo-ekonomik ve kültür ürünü olan batı demokrasisi, bunu benimseyen çoğu az gelişmiş ülkede tam anlamıyla başarılı olamamış ya sürekli istikrarsızlıklara ya da diktatörlüklere yol açmıştır.
- Batı demokrasisinin siyasal yapı ve mekanizmalarının, az gelişmişlik olgusunu çözümlemede ne derece başarılı olacağı pek açıklığa kavuşmamıştır.

- Çoğulcu demokratik kurum ve düzenlemeleri benimseyen çoğu azgelişmiş ülkede, hala değişik siyasal mekanizmaların aranması, kimi zaman yazılı hukuk kurallarının -anayasal düzen- dahil hiçe sayılması sık görülen uygulamalardır.
- Bütün bunlar, insan haklarının olanca önemiyle öne çıktığı günümüz dünyasında bu ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarını çağdaş bir demokratik düzenin gereklerine uydurmalarının kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

- Azgelişmiş ülkelerin siyasal yapıdaki temel sorunları, demokrasiyi mi kendi yapılarına uydurmaları; yoksa kendilerini mi demokratik düzene uydurmalarıdır?

Yönetmel ÖzelliKler

- AG ölkelerde devlet yönetiminin aşmak zorunda olduğu çok büyük engeller vardır. Devlet,
- bir yandan geleneksel yönetim işlevlerini yerine getirmeye çalışırken,
- öte yandan da iktisadi kalkınma ile ilgili sorunları çözümlenmeye çabalamaktadır. Özellikle iktisadi kalkınma için uygun bir ortamın yaratılması, yönetimin en önemli görevidir.

Yönetmel Özellieler

- Bu alanda göze çarpan başlıca aksaklıklar,
- planlamanın etkin olmaması,
- geniş anlamıyla altyapının oluşturulamaması, vergi sistemi ile bütçe uygulamasının başarısızlığıdır.
- Bu arada kamu yönetiminin çok ağır işlediği, tarafgir davrandığı, bürokrasiye boğulduğu, olayların arkasında kaldığı ve yöneticilerin yetkilerini kötüye kullandıkları gibi genel yönetimle ilgili bir çok aksaklıktan söz edilebilir.